

42-ik szám. Októb. 17. 1867.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
 M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Bátori (Schulcz) Bódog, honvédtábornok.“ *Mittermaier Alajostól.* — „Vasárnap kirándulás Mexikóból.“ *Mayerfy Istvántól.* — „A magyar emigráció viszontagságai történetéből.“ *Szokoly Vikortól.* — „Hajnáskö vára, Gémörben.“ *E. E-l-tól.* — „A magyar mágnási családok egy század előtti életéből.“ *Hlévényi Jánostól.* — „Gr. Teleky László levele herceg Eszterházy Pál és gr. Batthyány Gusztáv ellen.“ „Komáromi napok 1849-ben.“ *Hamary Dánieltől.*

— „Egy tengeralatti vulkánikus kitörés.“ *Molnár Antaltól.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.* — „Vegetárius közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Bátori (Schulcz) Bódog, honvédtábornok.“ — „A chapultepeki ciprusok.“ — „Hajnáskö vára.“ (Rajz. *Zombori G.*) — „Kukorica-csösz.“ (Rajz. *Markó F.*) — „Képtalány.“

Ujdonságok.

* (A képviselőház a múlt héten) a pénzügyminiszter által előterjesztett kölcsön ügyével foglalkozott, s azt a ház el is fogadta.

* (Türr tábornok) ismét Pestre érkezett vissza a múlt héten, de vasárnap reggel már eltávozott.

* (Az országos honvédgyűlés,) melyet közelébb Aradon nem lehetett megtartani, megint Pesten lesz, e hó 28-án.

* (A pénzügyminiszterium) az összes többi miniszteriumoknak 29,680 ft előleget utalványozott.

* (A közlekedési miniszterium) felszólította a belügyit, hogy engedje át részére a budai országháznak magánosok által használt helyiségeit, miután hivatalait az eddigi helyiségekben nem képes elhelyezni.

* (Ipolyi Arnold kanonok) és jeles régészeti tudósunk, Szalay László helyébe a nürnbergi germán muzeum választmányi tagjává nevezetett.

* (Pest városa főkapitányi helyettesévé) Polgár Károly tanácsnokot neveztek ki, míg Thaisz ügye eldőlt.

* (Hire járt,) hogy Konstantinápolyba magyar követségi titkár megy. A bécsi hivatalos lap most helyreigazítja, hogy e hír abból a tévedésből eredhetett, hogy a török fővárosba egy magyar tudós fog menni, a Corvin-féle könyvtár ott lehető maradványai ügyében.

* (Képviselőválasztás.) Borsodmegye edelőnyi választókerületében Somogyi Lászlót választák orsz. képviselőnek.

* (Aradon meghato gyászszal ülték meg) e hó 7-dikén a 13 vértanu halálának évfordulati napját. A gyászmisét Sujánszky Eusztách atya mondta, ki 18 év előtt a kivégzettek körül teljesíté lelkesíti kötelességét. A templom hajójában fölállított ravatalon cserkoszoru volt, melyet isteni tisztelet után az egykori vesztőhelyre vittek ki, s ott elhatározták, hogy abból egy-egy levelet küldenek azoknak a hazai honvédegyleteknek, melyek a gyászünnepevény meg nem jelenhettek. Fölkeresték Lenkey, Vécsey és Ormai sirját is. Az aradi honvédeken kívül képviselve voltak: az uj-arádiak, lippaiak és battonyaiak. Október 6-án az aradi honvédegylet következő távsürgönyt kapott Pozsonyból, mely alá Vetter tbnok neve volt írva: „A pozsonyi honvédegylet babérkoszoruját küldi ezennel az 1848—49 dik évi aradi vértanuk sirjára.“ — Pozsonyban okt. 5-dikén volt a requiem. A gyászravatal körül majdnem száz gyertya lobogott, köröskörül nemzeti zászlók függtek; a ravatalon elől pedig a 13 vértanunak babér és virággal ékített képe volt felál-

litva. E képet a 42. honvéd zászlóalj zászlójának egy darabja is ékíté. A diszörséget honvédek képezték kivont karddal. A misét ft. Ruscsák Antal mondta; egykor honvéd-tüzér hadnagy.

* (Közösügyi ruhák). A szabók találékonyak. Ime egy újabb példa reá. Egy politikai képzettségű szabó ollója alól most két ujdivatruha került ki. Az egyik „közösügyes mellény“ (magyarul: lajbi), a másik „kvótanadrág.“ Az első olyan mellény, melyet mindkét oldalra be lehet gombolni, csakhogy jobbra magyaros pitykék, balra külföldies gomblyukak segedelmével. A kvótanadrág pedig magyar nadrág volna, a mig a felöltöny be van gombolva, de ha kitárul, meglátszik alatta a felsőrész franciás szerkezete zsebeivel és nadrág tartóival. Így említik a lapok, de meglehet, hogy az egész csak ráfogás.

* (A fiumei zászló-kitűzetés) ügyében ujabban több oldalról mondják, hogy ugyanazon zászló már ő felségének születés napján is ki volt tűzve a kir. kormányzó épületre, ekkor pedig a királyi biztos Cseh Ede otthon volt, s a felizgatott lakosságot azon nyilatkozattal vélte lecsillapíthatni, hogy a zászló-kitűzést tudtán kívül, a megye megrészegedett pandurjai eszközölték; biztosítá egyszersmind az illetőket arról is, miszerint szigoruan megparancsolta, hogy e zászló többé ki ne tűzessék. És ime ő felségének nevenapja alkalmából, Cseh Ede királyi biztos átrándul Veglia szigetére, és távollétében kiadott szigoru rendelkezés dacára a horvát zászló Fiume lakosságának ingerlésére ismét kitűzeték.

* (A „Honvéd“ című magyar katonai lap) járatását a katonaságnak megtiltották. Elég furcsa dolog.

* (Aradról nagy megbotránkozással írják) a „M. U.“-nak, hogy ugyanazon nap estéjén, midőn Aradon a 13 vértanuért gyászisteni tisztelet volt, a világosi kastélyban, Görgei Arthur vejénél, fényes bált tartottak. Ha ez igaz, csakugyan botránkozató is. De igaz-e?

* (A Petőfi-ünnepélyt) vasárnap tartották meg Félégyházán. Többen rándultak le Pestről is; így az Akadémia és a Kisfaludy-társaság képviselői; továbbá Reményi és Füredi is, kik közreműködtek a szobor javára rendezett hangversenyben. Az a ház, melyre most az emléktáblát illeszték, mielőtt Petőfi szülői megvették, Bánhid Gyáspár tulajdona volt, de lakatlanul állott, mig Petrovicsék ki nem bérelték. Tulajdonkép nem is a mostani házat, hanem azt a másikat, mely akkor ott állott. Félégyházán maig is emlékeznek a jó öreg mérszárosra és barnás bőrű, vérmes kis fiára s egy

Harmadik évi folyam.

42. szám.

Oktober 17. 1867.

Bátori (Schulez) Bódog, honvédtábornok.

Azon sok jelesünk között, kik hazánk szent ügyéért az 1848/49-ki szabadságharcban magukat kitüntették, méltán elsőrendű helyet érdemel a rendkívüli vitézsége és bátorsága miatt egyiránt nevezetes Bátori Schulez Bódog,

kinek emléke hogy az utókor számára méltólag megörökíttessék, van szerencsénk hű életrajzát és arcképét ezennel a magyar közönségnek bemutatnunk.

Született 1807-ben, Kőrömcbánynán, Barsmegyében, tisztességes és jómódu szüléktől. Gimnasiai, filozófiai és jogtudományi tanulmányait Kassán, a k. nemes konviktusban végezte.

1824-ben a 33-dik számú magyar gyalog sorozredbe (B. Bakonyi Imre) mint hadapród vétetvén fel, Milanóban a hadtudományokban és nyelvekben képezte magát. 1829-ben m. kir. testőrnek volt kijelölve, közbe jött akadályok miatt azon-

ban ezredében megmaradt és hadnagyi rangra emeltetett. — 1831-ben Milanóban a hadtan újra szerveztetvén, b. Hess Henrik tábornagy (akkor ezredes) főtaborkari irodájában 6 hónapig működött.

— 1836/7-ben b. Flette Henrik dandárnok segédje vala, Milanóban és Bergamóban. 1840/1-ben Milanóból Budára rendeltetvén 1500 újonc átvételére, ottan parancsnoki minőségében tett szolgálataért nemcsak a cs. főhadparancsnokság, de ennek jelentése következtében maga a legfőbb hadtanács is Bécsből külön dicsérő leiratban megelégedését nyilvánította. 1844-ben Pago sziget — városba, Dalmatiába, mint parancsnok kül-

Bátori (Schulz) Bódog, honvédtábornok.

detett 160 katonával s itten is dicséretet nyert. 1845/6-ban Lévára mint kerületi hadfogadó kormányzó (Bars és Hontmegyére) parancsoltatott s 1846-ban ismét vissza Zarába, Dalmatiába, a 4-ik

ezredbeli század átvételére, míg 1847 júniusában egész ezrede Olaszhonba tétetett át.

1848 elején, 24 évi szolgálat után, mint másodrangú főhadnagy, fülbaja következtében, ideiglenes nyugalomba helyeztetett, de nemsokára kitörvén az olasz háború, ezredéhez visszatért és azon hadjáratban tevékeny részt vett.

Ezután fülbaja orvosoltatása végett szabadságra ment és testvéröccse János — akkori Esztergam-szentgyörgy-mezei plébános — költségén Drezdába utazott dr. Schmalcz híres fülorvos tanácsát kikérni. Fülbaja könnyebülése után Esztergamba visszatérvén, bejelenté magát ezrede parancsnokságánál, onnan a magyar kir. hadügyminiszterhez, Mészáros Lázár tábornokhoz utasítatott.

1848. október 1-jén mint százados, a komáromi várban a barsiakból álló 17-ik zászlóaljzat szervezője. December 1-én őrnagygyá neveztetett. 16-án zászlóaljával Miskolcra küldetvén, az 1-ső hadtest (éjszaki) előőrsét képezte Szikszón. Segédtsíjtje akkor Kiss Sándor főhadnagy vala. — 28-án a szikszói csatában részt vett, és a csata után hátrévidül maradt.

1849. január 4-én a kassai csatában vett részt; az összeköttetést a közép és balszárny között föntartotta, és a csata után mint hátrvéd, utolsó maradt a harc téren; ott bekerítettvén az ellenség lovassága által, vitézül kivágta magát és szerencsésen megmenekült. Akkor a hadügyminiszter és fővezér Mészáros Lázár által, legott dandárnoknak neveztetett ki. Rác Lipót hadnagy ekkor segédje vala.

1849. január 22 és 23-án, mint kinevezett dandárnok önállólag a jobbszárnyon Bodrog-Kereszturon hősiösen működött, az ellenséget visszaverte, a csatát megtartá, sőt Erdőbényén egy új taktikai fogással az ellenségnek előnyomuló zömét oldalban és hátrban megtámadta, s így jeles hadvezéri tehetségét fényesen bebizonyítá. Január 27-én Tokajnál a Tiszán — mint az első hadtest hátrvédje — az égő hidon éjjel átmenvén, szerencsésen Szabolcsra érkezett, hol e hadtest jobb szárnyát képezte. Február 2-án, parancs következtében, éjjel a befagyott Tiszán és Bodrogon három ponton átkelvén, Sárospatak, Ó Liszka és Bodrog-Kereszturon megjelent, az ellenséget allarmirozván, e helységeket megszállotta és Klapkának Tokajra két huszár futár által jelentést tett arról, hogy ő a *Bodrog-folyón* túl van. Ez alkalommal a S.-A.-Ujhely városára Schlik cs. tábornok által sarként fölrótt 2000 pár bakancsot beszédette és helyébe nyugtatványt adott.

Február 25-én Eger-város fedezése végett Bakla és Németi szorosok védelmezésére rendeltetett. Február 28-án a Verpelétről hallatszott ágyuzás következtében nem várván be a parancsot, a 17-dik és 19-ik zászlóaljjal, 6 három fontos ágyuval és 24 huszárral megjelenvén a csatában, az ellenséget oldalban megtámadta.

Marcius 1-jén a Poroszló s Tiszafüredig hátráló hadseregnek hátrvédét egész éjjelen át képezvén, 3 óraker reggel azon helyre megérkezett. Martius 3-án mint tartalék az 5-én történt csatára Szolnokra parancsoltatott.

Ápril 4-én a tapió-bicskei csatában vett részt. Visszaszerezvén a homokban megakadt 4 tizenkét fontos ágyut, ez alkalommal a Zagyvában megfenekelt s lova is odaveszett, azonban két tiszt és egy huszár a 19-ik zászlóaljból (szepesiek) öt ki-segítették.

Ápril 6-án az isaszegi csatában a 19-ik zászlóaljjal föntartotta az összeköttetést és előre indult az erdőn keresztül; mozdulata által fényes eredményüvé tette a döntő csatát.

Ápril 11-kén Vácán mint tartalék-dandárnok gyorsan és erőtetett lépésekkel előre nyomult a 17. és 19-ik zászlóaljjal, a 3-ik Don Miguellal, 6 tizenkét fontos ágyuval és 24 huszárral.

19-én Nagy-Sarlón (Bars megyében) a közepet képezte, északról a nagy-endrödi úton föllállitva; Damjanich hadtestével kiüzte az ellenséget a 17-ik zászlóalj élén és maga is barsi lévén, a nagy-endrödi úton északról bevezette vitézeit szuronyt szegezve, és ekkép ezek szülőmegyéjükért is megtették hazafiui kötelességüket. Schulez Bódog ezuttal jeles taktikai tehetségét is fényesen kitüntette. E rohamban Hamar Ernő százados elesett s Szalay István főhadnagyot Klapka a csatátéren századossá nevezte ki.

Ápril 24-én Komáromban a homokmonostori sánc és az ácsi erdő körül sikeresen működött.

Május 20-ikán Budavár ostromlásakor is jelen volt s a fehérvári kapu-résen dandára legtöbbet szenvedett.

Június hóban Sempte, Szered és Soponya körül a Vág-folyó mellett manővrozott. Június 30-án Érsekujvárnál volt föllállitva osztályaival, száguldozás végett.

Július 11-én a komáromi csatában mint szárnysegéd Klapka mellett működött, és a jobb szárny mozdulatait igazgatta; — s ezután végig mint adlatus maradt Klapka tábornoknál.

A július 30-diki kirohanás alkalmával a Vág-folyón tul Kurta-Keszi, Hetény s Ó-Gyalán át a tartalékot vezetvén, — elvágta ez ellenségnek a

hátravonulást, mert hamarabb ott termett, mint az ellenség, és Érsekújvárig üldözte. Ez alkalommal a 33-ik sz. cs. k. serezből régi jó barátját, hg. Ruspoli Alajost és a Baumgarten nevű serezből több tisztjét hadifoglyokul ejtette.

Augusztus 3-án a harkályi ellensáncokat dicső rohammal bevette „éljen a magyar!” kiáltással. Ekkor segédtsíztje Szulyovszky Nándor volt, kit Klapka őrnagygyá nevezett ki. Ezen tette által ismét bebizonyította nagymérvű vezénylő tehetőségét. — Október 4-én, Komárom kapituláció után föladásakor megmenekülvén, gr. Eszterházy Pál barátjával Csákvárra, onnan november 10-én fülbaja gyógyítása végett Graefenbergbe utazott.

1850. július vége felé Graefenbergből visszatérvén, Garam-Kövesden a plebánosnál, János nevű testvéröcsésénél magát megvonta. E derék testvére azóta őt minden szükségesekkel ellátta, a miért az ég áldása lebegjen fölötte.

1851. január 11-én éjjel egy hadnagy kíséretében lakására csendőrök törtek, őt Pestre, onnan Bécsbe kísérvén. Hat hóig tartott vizsgálati fogsága után, ítélet nélkül hazabocsáttatott. Ezen idő alatt megöszült.

1851. július 25-én ismét csendőrök által fogatván be, Kövesdről Esztergamba kísértetett, hol mint valami közönséges gonosztevő, a megye börtönében egy éjet töltvén, Pestre az új-épületbe vitetett. 10 nap múlva azonban szabadságát ismét visszanyeré.

1852. február havában a kövesdi plébánia-lakban megjelent egy vegyes tagból álló bizottmány, mely nemcsak őt, hanem plebános testvérét, en-

nek káplánját és gazdaasszonyát is gyanu végett vizsgálat alá vetette, melynek ugyan — alaptalansága miatt — eredménye nem lőn, de szeretett plebános-testvérenek házi csendje érzékenyen felháborgattatott.

Ezzel vége lőn reája nézve a sanyaru korszaknak, mert azóta őt a hatalom emberei nem háborgatták.

1861-ben megalakulván az esztergammegyei, úgy az ipolysági honvédegyelet, azon kitüntetésben részesült, hogy ezen egyetek elnökévé közakarral megválasztatott.

Ennyiből állanak Bátori Sulez Bódog honvédtábornok élete jelesebb mozzanatai. Befejezésül még megjegyezzük, hogy pályáján pártfogás őt sohasem gyámolította, s hogy ő egyike azon keveseknek, kik az egész hadjáratban semmiféle hibát nem követtek el.

Tisztán és lelkiismeretesen teljesítette hazafiui kötelességét s egyiránt kitüntetett hősiessége és bátorsága elismerése jeléül Szemere Bertalan belügyminiszter kormányrendeletéből „Bátor” melléknévvel lőn felruházva, mi ki is hirdettetett.

Hogy általában tábornoki címmel illetik és több munkában ezzel említik, — bár tábornokká ki nevezési okmánya nincs, — jogosan onnan eredhet, mert mint dandárnok két ízben győzött és a csatátért megtartotta, s mert minden hadseregben a dandárnok (Brigadier-General) ugyanis tábornoknak címeztetik. Első érdemrendjelét Komáromban 1849. ápril 20-kén Görgei, a másodikat Győrött augusztus 9-kén Klapka tűzte fel hős mellére

Mittermaier Alajos.

Vasárnapi kirándulás Mexikóból.

Valamint Pesten s minden nagyobb és kisebb városban ki szoktak vidékre rándulni, úgy Mexikó városában is ez bevett szokás.

Hivatalos voltam egyszer egy előkelő család által résztvenni egy ilyen mulatságban.

A kijelölt vasárnapon, midőn a lakáshoz közeltem, nagy zaj volt az udvarban; kevés ideig megálltam s hallgatóztam.

— Tüled! — Hozzád!

— Állítsd meg! Hó! Hó!

— Enyim lesz ezen virgonc számár.

— Isidora chucha! (olv. csuesa, csintalan.)

— Hölgyek, válasszanak!

— Ez az enyim.

— Eredj az utból gyermek; ha alkalmatlankodol, nem viszlek el.

— Én gyalogolok!

— Csendesség gyermekek.

— Egy takaró kell erre a nyeregre.

— Ügyvéd ur! ön is számaron megy?

— Éljen a haladás! Ha! ha! ha!

— Rend urak, visszafelé nem megyünk.

— Jóság (Khoszé: József) hová viszed a palackokat?

— Señorita (senyorita, asszonyom) az eleség-vivőkhöz csatlakozom.

— Segítsenek a kenyeres kosarakat felrakni. Puff!

— Hány törött el?

— Két füveg, señorita.

— Menjünk! menjünk!

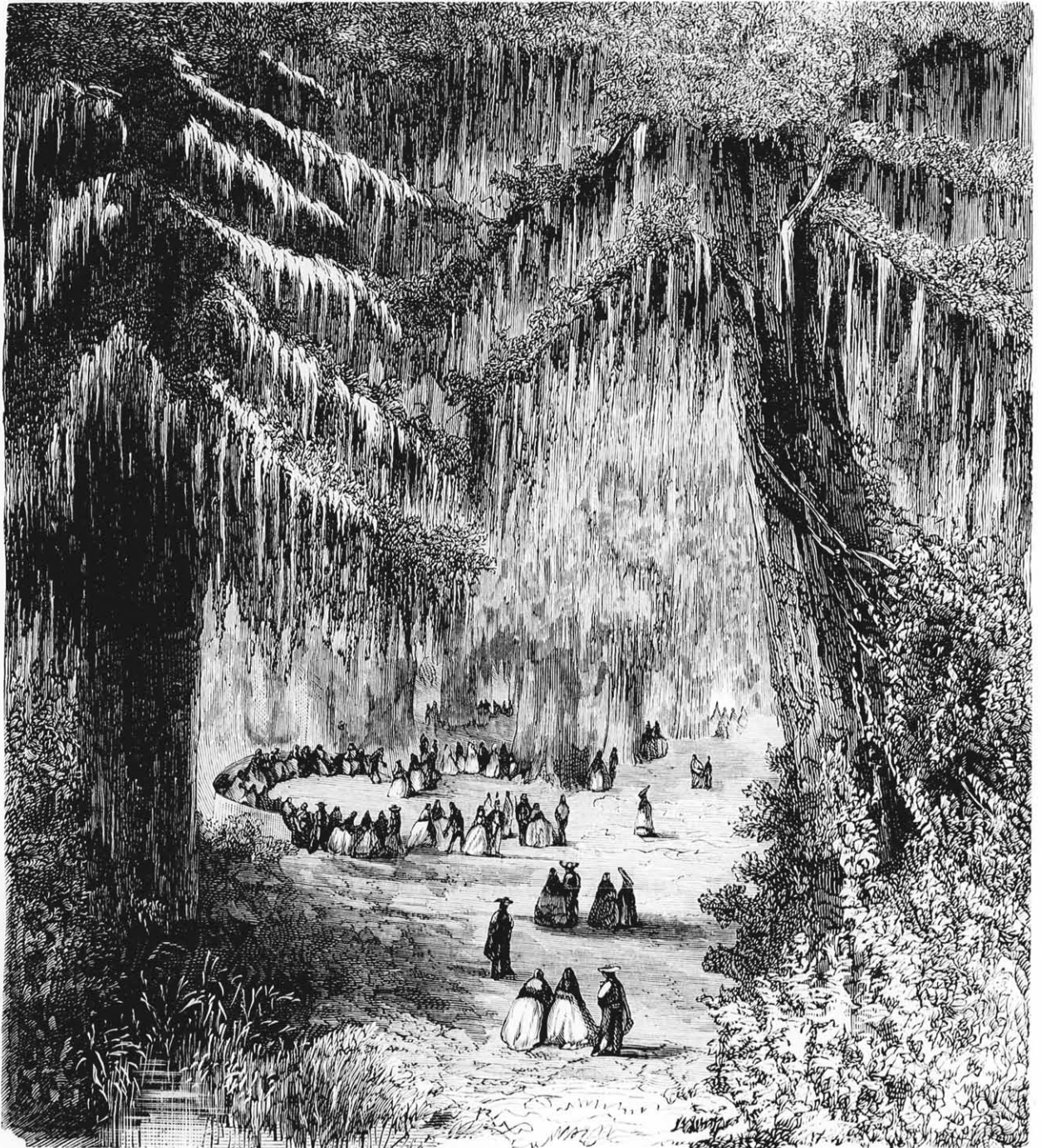
Meguntam már a sok hallgatózást s az udvarba léptem.

— Señor Don Estevan (szenyor) hallatszott mindenfelől.

— Már azt gondoltuk — mondá a család feje, — hogy nem akar velünk tartani; tessék, válasszon a

be emelni, hogy kényelmességükről meggyőződjön; az idősbek nevetnek, néhány felpiperézett aggnő társat keres, a ki őket oltalma alá vegye; bizonyos falusi urak megvetve a béketűrő szamarakat, lóháton s kardosan jelennek meg.

— Előre mentek-e a cselédek?

A caapultepeki ciprusok. (Mexikó mellett.)

szamarak közül.

Az udvar a kirándulásra kész szamarakkal telve volt; a takarókat és pokrócokat bőségesen osztják.

A serény fiatalok rendezik a kengyeleket és sokszor megkísérli a bájos hölgyeket nyereg-

— Igen uram

— A zenészek is?

— Itt vagyunk a kocsin.

— Menjünk tehát!

Ekkor a társaságban feltűnő elevenség támad; küzködnek a fiatalok; nyeritenek a lovak.

Végre elindult a csodálatos karaván; az idő kevéssé borult, hűvös reggel, lengő szél; a külvárosi kertekben nagy gyümölcsfák csoportozata, a jazmin, a liliom és a rekettyeillat: mind ez kellemessé tette az utazást.

Hosszu vonalt képeznek a szamarak a lovakok által kísérvé.

Valóban igéző csoportozat: messziről nézve felütnik a divatos viseletek tarka vegyülete, a virágokkal diszitett kalapok.

Amott egy hölgy mind a két kezével a nyereg kápájához kapaszkodva, nem ügyel udvarlójának nyilatkozataira; itt egy csinos hölgy Angelito romazóval társalgásban, ki szűkre szabott nadrágját elrepedéstől félti; amott egy éltes nő kiterjeszti kalapja fölött kötényét és leányának kérőjét parancsaival gyötri; itt egy szerencsétlen férj, nyergén tartva siró gyermekét, mialatt neje Don Antonio Sanchez-szel (olv. Szancsez) enyeleg, ki azon ürügy alatt, hogy nyergét megigazitja, megöleli; az idősb urak vigyázva ballagnak s politikáról beszélgetnek, mialatt a fiatalok, lovaikat megsarkantyuzván, megtáncoltatják s néha kis futtatást is kísérlenek.

Már elhagyta a vidám társaság a homokos utat, midőn előtte varázsló láthatár terül el. Sem a fővárosnak ötszáz tornyos templomai, lapos tetű házai s viritó környezete, sem az elhagyatott zöld mezővel környezett de las Teja (olv. Tekha) majorsága, sem a nagy Tescoco tava, sem a völgyeknek uralkodója, a fényesen csillogó és örökös hóval fedett Popocatepetl-hegy, sem: sem volt oly vonzó előttük, mint a bájoló Chapultepec (olv. Csapultepek) vára, a kirándulás célja.

Általános örömfelkiáltás üdvözlí a látványt, megvidulnak az arcvonások, lassabban lépnek a szamarak, és kevés idő múlva sűrű melegővi növényzet boltozata alatt találta magát a társaság.

Jobbról kristálytisza vizü tó, balra sűrű erdő képezi a láthatárt; előttünk a fák között zöld síkság, buja vetések, néhány marhacsoport, majorságok és malmok láthatók, távolabb Tacubaya, szintén kirándulásra használt falu, mely hegyoldalon fekszik.

Megkezdődik a tánc. Mily gyönyörű, vidám és bájoló látvány! A hatalmas cyprusok árnya alatt, körídomú nyíláson át a menny legtisztább kék színe világít.

Ettünk, ittünk, vigadtunk. Evés után folytattuk a táncot, míg bele nem fáradtunk. Tíz óra felé zeneszóval vonultunk Mexikó városába.

De most térjünk Chapultepec vára leírására és története előadására.

Mexikó városának nyugati részén, termékeny síkság közepén, eserjékből kinyulva s hasonnevű dombon fekszik Chapultepec vára. A domb a sok sáskától, (chapolin, aztek nyelven,) melyek a cseregében tanyáznak, vette nevét.

A régi történelemben nagy szerepet játszott ezen vár; ide menekültek a bátor toltékok (indus törzs) maradékai a függetlenségi háboruban, midőn a mexikóiak a spanyol hatalomtól felszabadították magukat, s 17 vagy 20 évig védte magát a harcoss nép.

És valóban, midőn ezen pompás cseregje szívében láttam magamat, körülvéve ezen ős növényzettől, ezen fehér orchideákkal fedett óriási ciprus-fáktól (cupressus distica,) úgy tetszett, mintha a szokásos vig lakomázások megszenteltetetté volna ezen ezer visszaemlékezések menhelyét.

Ortega, mexikói történész, az indus regék után azt mondja: hogy egy vizáradás alkalmával az indiánok, mikép chapultepeci forrásvizi istenöket megengeszteljék, sok arany és ezüst bálványt s ékszereket, nejeik pedig fülbevalójukat a forrásba dobták, mi által a forrás kevéssé betömetvén, gyéribben folyt ki belőle a víz, s ezt bizonyos napokon, számos éven át, a vizistennek hálaadás képen folytatták. Ha ez való volna, akkor a chapultepeci forrás tömérdek kincset rejtene.

Chapultepec hajdan a mexikói királyok mulató helye volt; és II. Montezuma utolsó mexikói király itt halastavakat készíttetett.

Chapultepec-nek főérdeme az, hogy két vízvezeték által Mexikó városa lakosainak nagy részét vízzel ellátja.

Háromszáz ciprusfa környezi e várat s ezek közül egy, mintha őrt állana, a liget bemenetelénél áll; törzsének kerülete 3 öl; lombozata 12 ölnyi átmérőjű tért árnyékol s társaságában még kőrís, fekete nyár, közönséges és szomorú fűzfák tenyésznek.

Már Cortez Ferdinánd elhatározta, hogy Chapultepec dombján erősséget építtet. Később puskarögyár gyanánt szolgált e vár.

1784. nov. 19-én iszonyu dörgés jelenté a fővárosnak a pusztulást, mely még a vár alapját is megingatta; 47 egyén esett áldozatul ezen szerencsétlenségnek.

Galvan alkirály újra fölépítteté. A vár magassága 15 öl; a felső emeleten tizenöt szoba van, az alsóban pedig huszonhat; ezeken kívül keleti részén csinos karzattal bir. Az egész vár hossza keletről nyugatra nyulva 180, szélessége 48 öl.

Miksa császár nyári mulatóhelyeül használta e várat.

Néphagyomány szerint, a XVI. században, midőn a vadaskertek és parkok alakítása nagyon elterjedt, Velasco Lajos alkirály vadászkuttyákat hozatott Európából, melyek katonák által őriztetek. A kuttyák annyira elszaporodtak, hogy az egész alkirályságban elterjedtek; őrzésükre katonák voltak alkalmazva.

A chapultepeci vár egyike a legalkalmasabb kilátási helyeknek Mexikó környékére; fölmenvén a vasrácsosattal ellátott erkélyre, akármerre néz a szemlélő, mindig új látvány terül szeme elé.

Kelet felé a vár és a város között lapályt látni, melyen két vízvezeték nyul a fővárosba. Jobbra,

mintha olvasztott ezüst volna, fénylenek a Chalco (olv. Csalko) és Texcoco (olv. Teszkoko) tavak. De térjünk vissza a keleti oldalra; a patakoktól öntözött lapályon, a számos fasoron túl a paloták városa emelkedik. A tiszta légben megkülönböztethető az 500 kupola és torony, és ezek közül mintegy elkülönözve, a nagy téren, (mely talán legnagyobb a világon) a pompás és nagyszerű kéttornyos katedralis; ezer meg ezer lapos tetőjü ház, számos erkély, a Bucareli fasoros sétahely és az ennek kutain levő szobrok úgy látszanak, mintha a levegőben usznának.

Mayerfy István.

A magyar emigráció viszontagságai történetéből.

Törökországban.

I.

(Folytatás.)

— Kossuthné Sumlába érkezése. — Kossuth édesanyjáról és gyermekeiről.

Itt Sumlában is többször szárnyalt hire, hogy kitünőbb menekültjeink élete ellen merényletek történnek, s tán mert maga a török kormány sem bizott elegendé a mindenféle hemzsegő titkos osztrák kémekben, ez volt oka, hogy Kossuthot oly nagy kísérettel vétette körül. Voltak osztrák özszeesküvők, kik — nagy jutalom reményében — Kossuthot meglepni, elfogni s a határokon keresztül magukkal osztrák területre ragadni igyekeztek, hogy ott kiszolgáltassák, s egy ilyen özszeesküvő-banda állításával az angol ügynökök magát gr. Stürmert is gyanúsították. Mészáros és Bem élete ellen is történt merénylet; az utóbbi orvososa fekete kávéban akarta megmérgezni, mit az agg hős észrevevén, a kávé az áruólval itatta meg, ki ettől néhány perc múlva meghalt. Egyik özszeesküvő-banda fejéül bizonyos Jeszmavidzse nevű örményt emlegettek, kinék tervét egy osztrák hivatalnok és egy horvát leány árulta volna el.

Kossuth neje, Meszlényi Terézia, Sumlában talált férjére. Kalandos menekvéséről azt mondák, hogy ez ép oly eszes, mint nagyravágyó asszony a világosi fegyverlerakás után Arad környékén tartózkodott, részint ismerőseinél, részint ismeretlen magán helyeken, különféle név és ürügy alatt. 1850. febr. elején egy, magát Mayerhoffernek, a bánási hasonnevű osztrák ügynök s 1848-ban egyik legnagyobb magyarellenes izgató rokonának nevezett férfi kíséretében a szolnoki vaspályán Pestre utazott s egy vasuti hivatalnok már-már megismerte, midőn ezt az állítólagos

Mayerhoffer észrevevén, nagy lélekjelenléttel így szólt hozzá: „Kedvesem, csak türed fogfájásodat, mindjárt Pesten leszünk s ott majd kihuzatjuk fogadat; addig pedig burkold be arcodat jól zsebkendőddel, mert a levegő még jobban árt fogadnak.“ Kossuthné aztán ezen kíséreléssel Pestről Zimonyba utazott s ott csak az állítólagos Mayerhoffernek merész föllépése következtében kaptak utlevelet Belgrádba, hová azonban csak osztrák vesztegőrök kíséretében mehettek. Belgrádon sikerült nekik a szárdinai konzul lakába menekülnök, mire az angol konzul is beléavatkozott ügyükbe s így aztán sikerült a nőnek végre férjéhez juthatnia. *)

Azonban Kossuthnak édesanyja s gyermekei még mindig osztrák fogságban voltak, kik e tetlen lényeket hadi foglyokul tekintették.

Ezekre vonatkozólag az azonkori osztrák hivatalos lapban *) következő, igen jellemző följegyzéseket találunk communiquée alakjában:

„Kossuth gyermekei a) *Ferenc Lajos Ákos*, született 1841-ki november 16-kán. b.) *Vilma Serena Terézia*, született 1843-ki május 13-án c.) *Tódor Károly Lajos*, született 1844-ki május 26-án.

„A fiúk atyjoknak evangelika, a leány ellenben anyjának r. katolika vallásában neveltettek eddigelé.

„A császári sereg foglyaivá lett gyermekek Pozsonyba szállítottak, s itt a várhegyi lakban

*) „Magyar menekvők török földön“ 1850. Kolozsvár.

*) 1850 március 9-dikéről.

(Schlossberg) mindeddig gondos ápolásban részesítettek.*)

„A kormány csak annyiban ismeré feladatának e gyermekek irányában gondosságát kiterjeszteni, a mennyiben törvényszerűleg hivatva van. Ugyanis:

„A köztörvény abbéli rendelkezéséhez képest, miszerint a hátrahagyott gyermekek irányábani gyámintézkedés azon község hatósági köréhez tartozik, melyben azok szülői legutólszor tartózkodának: Pest város hatósága legfelsőbb helyről megbizva lön: hogy Kossuth gyermekei ellátása s neveltetése végett gyámi minőségben megbizandó egyén iránt javaslatot nyújtson be, s midőn a kormány az ezen gyermekek neveltetésére szükségendő költségeknek azon esetben: ha ezek nem fedeztethetnének azok részéről, kik erre törvényszerűleg kötelezvék, nagylelkűleg elvállalandságát ajánlá, nem lehet szándékában, valamint teendői körébe sem tartozhatik az azok neveltetése s ellátásával foglalkozás.

„Azoknak tehát valamely köznevelő intézetbe elhelyeztetése — mint már némelyek regélgeték — ép úgy soha sem céloztatott, mint az ezen gyermekek irányában kellő különös felügyelést s neveltetésükre befolyást szükségű semminemű politikai tekintetek általában nem létezőnek. Mert ismételjük:

„Nem egyébben pontosult kormányzatunk e részbeni teendője, minthogy azon intézkedéseiben részesüljenek, melyeket a hazának törvényei rendelkeznek azon esetekre nézve, midőn a gyermekek szüloik gondoskodását és helyettesítőit nélkülözni kénytelenítettnek.

„És ez eset forog fenn Kossuth Lajos gyermekei irányában is.

„Az atya a főnforgó körülmények közt gyermekei fölötti atyai hatalmát nem gyakorolhatja.

„Annál inkább méltánylandó tehát magas kormányunk eljárása; mert midőn ama kérdés eldöntését: ki legyen a Kossuth-gyermekek közgyámságával megbizandó s miként láttassanak el azok? az illető hatóságra bizá: ugyanekkor az e részben legfelsőbb helyre kérelemmel járuló Kossuth Karolinának, Kossuth Lajos édes anyjának kérvényét kellő figyelembe vevé, s az ugyanez ügy eldöntését Bécsben szorgalmazó Kossuth-rokonoknak, a közbejött rendelkezések felőli értesítés végett ugyanazon hatóságnak leküldé.

„Az ekként folyamatba tett tárgyalások folytán a többször nevezett gyermekek fölött közgyámsággal a pesti ág. val. ev. község német szónoklelkésze, *Láng Mihály* oly kötelességgel bizatott meg, miszerint azoknak nem csak erkölcsi s vallási neveltetésükre lelkiismeretesen felügyelend, hanem ezen fölül különösen gondoskodand az iránt is, hogy a r. katholika egyházhoz tartozó leányka vallási kiképeztetése egy érdemes katholikus lelkész befolyásával eszközöltessék.

„E közgyámság alatt a gyermekek közvetlen neveltetését nagyanyjuk, Kossuth született Vöber Karolina eszközöndi, s a gyermekeknek a gyám kezeihez átadására a pozsonyi várparancsnok utasított.”

A gyermekeket, valamint nagyanyjukat is, később kibocsátották Kossuth Lajoshoz.

Ezen rövid kitérés után megemlítjük, hogy menekültjeinknek Sumlában tartózkodása idején történt meg az osztrák-orosz-török kormány közt kötött azon egyesség, mely jövő sorsukról vala intézkedő.

Szokoly Viktor.

Hajnácskő vára, Gömörben.

A Rimaszombatból intézni szokott kirándulások egyik legkellemesebbike az, mely a hajnácskői, vagy mint ott mondják: az *ajnácskői* fürdőbe és történeti emlékü romokba vezet.

Maga a fürdőhely cukorsüvegalaku bazalt-hegyektől van környezve, melyek közt erdő tövében, viruló völgy ölében egy csoport nem épen pompás, hanem barátságos kinézésű és tiszta épület áll az otthoniasságot kereső vendégek elfogadására. Nevezetes a hajnácskői fürdő nagy gyógyereje mellett olesóságáról, melyhez fogható tán

Európa egyetlen fürdőjében sincs s ezenkívül a beteg oly szép, kedélyderítő helyeket, melyeket itt mindjárt a fürdők mellett levő erdő illatos árnyaiban lelhet, másutt alig találhat, nem is szólva a tudvágyat ingerlő és kielégítő környékről, melynek három igen tanulságos pontja van, úgymint: a *hajnácskői vár*, aztán az *ösmelösök* gazdag lelhelye s végre a pogányvári kialudt *tüzhányó tölcésére*.

A hajnácskői vár a tenger színe fölött 1066 lábnyira, bazalt-kövekből álló meredek hegyen emelkedik s függélyes oldalú bazalt-oszlopra támaszkodik. — Történeteiből annyit tudunk, hogy 1540-ben Balassa Menyhért bírta, de már 6 év múlva

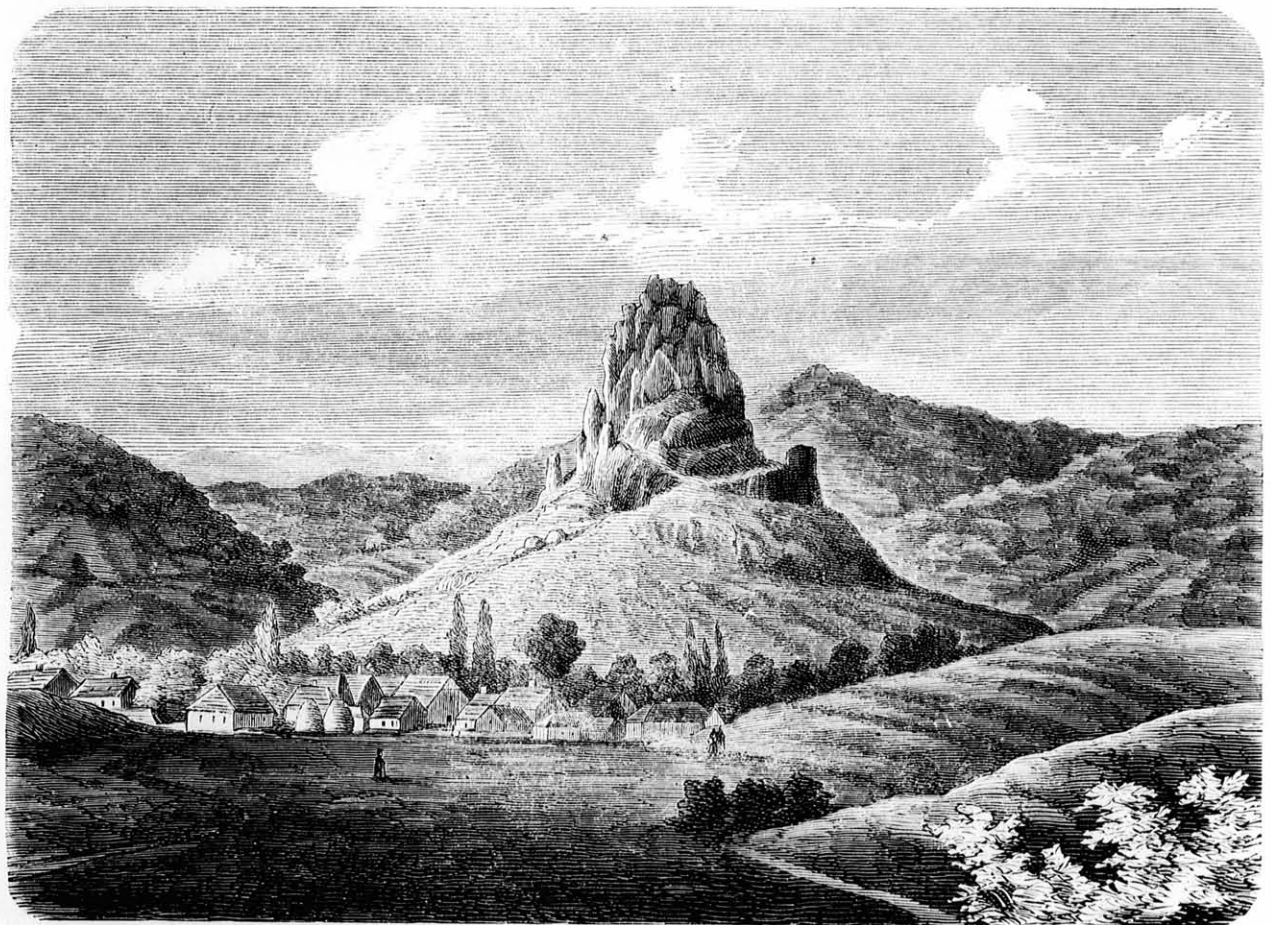
*) Ugyanitt vala fogságban gr. Guyon Rikhardné, sz. Splényi báróné is.

török kézre került. — 1552-ben Parlaghy László, a budai királyi udvar tisztartója s a kunok kapitánya Hajnácskő várát a hozzá tartozó uradalommal Feledy Eusztáknak adta el. Feledy Euszták volt az, ki kövekkel s golyókkal telt ládákat szekerekre rakva, Gedő vára előtt megjelent s annak urától bebocsáttatást kért, hogy az akkori zavargó időkben nem eléggé biztos feledi kastélyából hozott kincseit Gedő vár őrzésére bizza, s midőn hamis kincsel bebocsáták, a várat a Kubinyiaktól elfoglalá, miből hosszas per keletkezett.

kő Krasznahorka és Murány-várral egy vonalban a nép biztos menhelyéül jelöltethetett ki.

Hajnácskő várát s az uradalmat mai erdélyi s magyarországi birtokosai a b. Vécsey- és Vay-ágon birják.

Az *ősemlősök* maradványainak hajnácskői lehelvét már idősb Kubinyi Ferenc ismertette s a nemzeti muzeum eddig is elég szép és számos példányát birja az itteni leleményeknek. Alig van hely, hol annyiféle állat maradványait találhatnók együtt, mint itt, például a mastodont, ősrhinoceroszt és őstapirt, özönvizelőtti lovat, szarvast, ser-

Hajnácskő vára. (Zombory G. rajza.)

A vár történeteiből megemlítjük, hogy Fekete László füleki kapitány volt újjá teremtője a már bomladozni kezdett várnak, s helyreállítója, kiegészítője a hajnácskői uradalomnak. Ő 1652-ben gr. Draskovits János nádor parancsa mellett küldöttséget kért a megyétől, hogy vizsgálná meg a várat s bírálná meg azon építkezéseket, melyeket tett s még tenni szándékozik, mely küldöttség Tornallyay Márton alispán elnöksége alatt ott meg is jelent, sőt Gömörmegye öt évvel később a vár teljes kiépítésének költségeihez 100 fnyi adakozással is járult, úgy hogy 1698-ban Hajnács-

tést, jubot, hódót, s más apróbb állatokat, mint például a beremendi csonttorlatban észlelt nyúl-fajt; sőt itt sósvizi halfogak, szálkák és csigák sem ritkaságok.

A pogányvári *kialudt tűzhányó tölcserének* első ismertetését Szabó József tanár úrnak köszönjük (L. areképét s életiratát lapunk m. évi 38. számában.) Alig van jutalmazóbb séta a fürdőből, mint Pogányvárra, melyet így azért neveznek, mert hagyományok szerint e tölcser omladozó falaiból s a felhalmozott salakdarabokból egy időben torlaszvárat építenek a sőregi deszkavárból

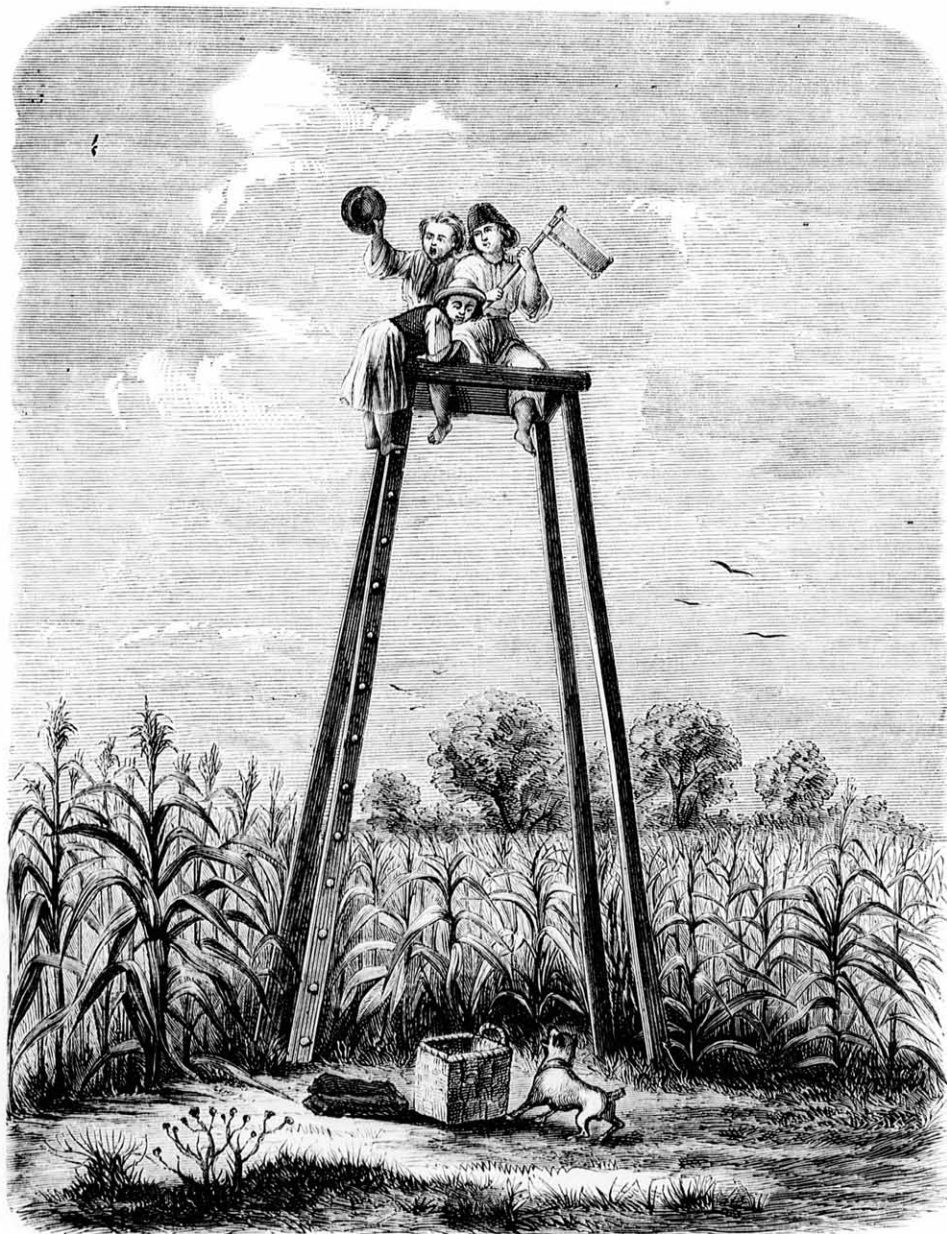
ide szorult husszíták, kiket a palócok *pojányoknak* nevezének.

E kialudt őskori tűzhányó tölesérfalai, a bazaltsalakok — kis utánjárás mellett — mindenütt egyenlő párhuzamos távolságban vagy kitarva,

vagy takarva föllelhetők s hol a kráterfalak megszakítvák, ott a lávafolyásnak elmosódott nyomaira bukkanunk. Szakértőknek az itteni bűvárkodás igen tanulságos.

(E. E—l.)

A magyar mágnási családok egy század előtti életéből.

Kukorica-esősz. (Markó F. rajza után, Szövege a „Vegyes“ közt)

Hivatkozván a „*Hazánk s a Külföld*“ 40-dik számában a t. szerkesztőség készséges nyilatkozára, szerencsénk van itt hiteles adatok után közölni egy régi ismert mágnási család körében száz év előtt történt leánykérést.

Néhai *Csömöri báró Zay Ferdinánd*, (szül. 1700 † 1770.) báró Zay István és gróf Kollonitz Janka fia, becsületes, eszes, de kissé fukar és önfejű uriember, első neje magtalan holta után új ház-

ságra szándékozott lépni. Ő maga menyasszonyt restelvéen keresni, ezen tiszttel korántsem bizta meg rokonai vagy barátai egyikét, hanem egy, házánál gyakran megforduló *sertésműtszt* azon okból minthogy az a szomszédmegyéket ismételve bebarangolván, az oda való előkelő nemesi házak tagjait és külviszonyait kellőleg ismerte.

Ezen derék műtszt megbízatásában szorgosan eljárta, és nemsokára értesíté a kiküldő bárót,

hogy Liptó megyében és pedig a diszes *Szentiványi*-család kisasszonyai közül van különösen egy, úgy nevelésére mint szépségére nézve kitünős és egyszersmind ágostai hitvallású, következőleg ő méltósága kivánságainak teljesen megfelelő, t. i. *Szentiványi Márton Éva* nevű leánya.

Ezt megtudván a báró, azonnal utnak indult, ügyét szerencsésen bevégezte, szeretetreméltó menyecskejét haza hozta, és vele több év folytán boldogan, de gyermektelenül élt.

Zay Ferdinánd 1770-ben kimulván, özvegye, *Éva*, rokonához, *Szentiványi László*hoz újra férjhez ment, kitől *László* fia által a most Pesten szé-

kelő képviselőház nagyérdemű elnökének, *Szentiványi Károlynak* nagyanyja lett.

Ezen *b. Zay Ferdinánd* szorgalmas gazda volt, és különösen a marhatenyésztéssel foglalkozott. Alkalmilag a trencsényi főispán, *gr. Illyésházy Józsefnél* számosak társaságában ebédelvén, a házi ur mosolyogva ezen kérdéssel fordult hozzá: „Zay barátom, teheneid hogy vannak?” A válasz ez vala: „Jól, mert nincsenek adósságaik.” (*Illyésházy József* igen el volt adósodva.) Ő excellenciája többé nem kötekedett ő méltóságával.

Illévényi János,
levéltárnok.

Gr. Teleky László levele herceg Eszterházy Pál és gr. Batthyány Gusztáv ellen.

(Folytatás.)

Most már csak *hg Eszterházy*nak és viszhangjának: *gr. Batthyány Gusztáv*nak az 1848-dikai eseményekre vonatkozó állításait maradt fenn elemezni.

A ki ösmeri Magyarország ügyeit és történetét, a ki ösmeri az állítólagos 1848-dikai engedményeket, azon törvényeket, melyeket V. Ferdinánd király és császár ugyanazon év áprilisában szentesített, s melyek Magyarország számára parlamenti kormányt és független, de az országgyűlésnek felelős miniszteriumot biztosítottak, — tudni fogja, hogy azok csak régibb törvényeink kifejlései valának. Nem tevének egyebet, mint nemzeti kormányzatot teremtettünk s így valósítottuk az ország régi függetlenségét, vagyis életbe léptettük azon tényt, melyhez mindig jogunk vala. (L. az 1848. III. T. cikket.) — Mindezen engedmények benne valának azon kétoldalu szerződésben (az 1723-diki pragmatika sanctióban,) melyet a nemzet a Habsburg-házzal kötött. Ezen engedmények szükséges eredményei és végcélja valának azon folytonos alkotmányos küzdelemnek, mely 1825 től 1848-ig tartott, valamint ilyek valának ez utóbbi és azon egyéb törvénycikkei is, melyek vallás- és nemzetiségi különbség nélkül mindenkorra kimondták a polgári és politikai egyenlőséget, minden polgárnak a közterhekben kivétel nélkül való és arányos részesülését, valamint a dézma, robot és ur jogoknak végleges és tökéletes megszüntetését.

Kívívni, hogy az ország alkotmánya valóság legyen, s ez alkotmányt a kor kívánalmaihoz képest kifejleszteni, im ez az, melyért soha sem szűnt meg loyálisan és nyílt arccal küzdeni azon párt, melyet *hg Eszterházy* és egyetlen magyar tapsonca

felforgatónak és demagógnak mond s mely pártvalójában nem más, mint a nemzeti párt, vagyis helyesebben, az egész nemzet, kivéve belőle némely, hazáját megtagadott egyént.

Valóban különös, hogy midőn ezen párt két fejét veszélyes elvek gyakorlásával vádolj, más részről ezen elvek diadala ötét kielégíteni látszik, mert ő miniszterséget vállalt az 1848-ban alakult kormányban s ő maga azt vallja, hogy azon időben a monarchiára nézve hasznos volt ily miniszterium alakítása.

De még különösebb, hogy miután elismeri az országnak 1848-ban adott engedményeket, melyek ugyanazon év áprilisában törvénykép szentesítettek s miután ő maga is tagja volt az azonkori miniszteriumnak, ő mégis nagy árulásnak tekinti ezen miniszterium s az országgyűlésnek oly lépéseit, melyek egyedül az adott engedmények megmentésére és mindannak teljes orélylyel való főtartására valának irányozva, miket maga a császár-király biztosított.

A herceg azt állítja, hogy oly visszaélés történt ez engedményekkel, mely a királyi hatalmat megsemmisíté és szétszakítá azon kapesot, mely Magyarországot Ausztriához füzé; ily vádat azonban jobban kellene részletezni.

A mi a bécsi kormányt illeti, ennek 1848-ban követett politikáját igen könnyű néhány szóban is jellemezni.

Közvetlen azután, hogy az ország óhajának engedve, Magyarország és kapesolt részei számára felelős magyar miniszterium nevezteték ki, Horvátországba bánt nevezett ki s azt a magyar kormánytól független állásba helyezé, bárha Horvátország a magyar állam kapesolt része vala. Erre

aztán a bánt arra használta föl, hogy Magyar- és Horvátország közt szakadást hozzon létre. Felidézte Magyarország szerb és román lakosainak az ország törvényei és törvényes kormánya ellen való föllázadását. Miután hivatalosan hadesapatokat küldött ki a lázadás elnyomására, ezen csapatok parancsnokainak titkon meghagyta, hogy a harcot lanyhán folytassák s hogy inkább áldozzák föl saját katonaságukat, hogysem az ellenség ellen valóságos előnyt vivjanak ki. Miután egy, június 10-dikén kelt rendelettel a bánt minden katonai és polgári működéstől felfüggesztette, más részt titkon meghagyta neki, hogy ne vesse magát e rendeletnek alája, hanem maradjon állhatatosan a fölkelés mellett s aztán szeptemberben még arra is felszólítá, hogy törjön be Magyarországra. S mindez csupán csak azon célból történt, hogy a magyar alkotmány felforgatassék! Azon vad csapatok, melyek osztrák izgatások és vezetés mellett működtek, oly kegyetlenségeket követének el, melyek elmondása égfelé borzasztja a haját. Mintegy harmincezernyi lakos veszett el ezen gyűlöletes gyilkosságok miatt, nem számítva azokat, kik csatákban hullottak el.

Mily névvel kell az ily politikát illetni, hogy az méltólag legyen jellemezve?!

És a magyar kormányt mivel lehet vádolni, hacsak nem azzal, hogy védelmezé az országot, midőn az megtámadták?!

Hg Eszterházy felkiált a miatt, hogy az országgyűlés hadesapatok alakítását és papirpénz kibocsátását rendelé el, a király szentesítése nélkül! De vajjon hol volt a király s ki volt az ezen időszakban? . . . Azt hiszem, hogy kényszerítve valánk magunkon önmagunk segíteni.

Valóban lehetlen komolyan válaszolni ily tréfás vádra, s a föntebbihez hasonló tréfás ugyanazon levél vádja, hogy „a katonaság kötelessége teljesítésétől elcsábított azzal, hogy saját hazája biztosítására szólíttatott fel.“

De most oly állításra térek át, mely különösen gr. Batthyány Lajosra vonatkozik.

Hg Eszterházy azt állítja, hogy szószegés vala közzé tenni a császárnak a bán ellen (június 10-dikéről kelt) manifestumát, miután a magyar miniszterelnök állítólagosan ünnepélyesen megígérte, teljes konferenciában, hogy e manifestum csak fontos esetben lesz közzé téve, mely nem adván magát elé, nem létezett jogos alap oly ünnepélyesen tett ígéretet megszegni.

Nem habozom azt mondani erre *hg Eszterházy-nak*, hogy nem illik hozzá annyira rágalmazni oly férfit, ki már nem válaszolhat gyalázásaira. Nem

habozom a hercegnek szemébe mondani, hogy e nemü vád képtelen Batthyány ellenében, kinek loyaltása minden kísérletet megállott; képtelen azon „félelem és hiba nélküli lovag“ ellen, kinek szilárdsága adott szava megtartásában mindenütt ismeretes vala s ki ezen szilárdságát egész életén át bebizonyította.

Bizonyos, hogy ezen, szívünkben örökkön élő nagy mártir emlékének nincs gyöngé szavamra szüksége, miként ily rágalomért megboszuatassék. S ha mégis szólok, ezt nem annyira miatta, mint inkább magamért teszem, mert becsületemben illetettnék érezném magamat, ha hallgatnék oly és az ellen intézett váddal szemközt, ki nemcsak hazám legnagyobb embere, de egyszersmind legjobb barátom is vala!

Ime, ez oka, a miért néhány szóban meg akarom cáfolni ezen képtelen vádat.

A *hg Eszterházy* által idézett manifestum, melynek szerinte nem kellett volna közzé tétetnie, ugyanaz, mely a horvát bánt minden katonai és polgári tisztségétől megfosztja, mert lázadást intézett az ország törvényei és a magyar miniszterium ellen. Bizonyos, hogy osztrák részről érdekükben állott, miként ily okirat, mely a történelemben páratlan kétszínűségről tanuskodik, sohase lásson napvilágot. De vajjon lehet-e a közönséget félrevezetni s elhítni vele, miként e manifestum arra volt szánva, hogy titokban maradjon?

Hogyan, hát lehetséges az, hogy engedve a magyar miniszter előterjesztéseinek, így szólottak volna: „Igen, önnek igaza van. Igaz, ez a Jelacsics lázadó, kit meg kell büntetni. Igen, felfüggesztjük őt minden katonai és polgári tisztségétől; hanem az isten szerelméért, maradjon köztünk ez a dolog, ne tudjon meg belőle a közönség semmit, sem pedig ő, az áruló ne tudja meg, hogy hivatalaitól megfosztatott!“

Nem kérdezem, vajjon lehetséges-e, hogy a magyar miniszterelnök ily föltételt elfogadjon, csak azt kérdem, vajjon lehetséges volt-e eléje valaha ily föltételt tűzni?!

Azonban megengedem, hogy így szólhattak hozzá: „Várjunk még néhány napig, mielőtt közvéteennök ez okiratot; a lázadó talán megváltozik.“ Ime azonban az alternatíva, mely nem történt meg. Jelacsics fölkelésben megmaradt; nemcsak folytatta fegyverkezését, hanem berontott Magyarországra, itt behatott egészen az ország szívébe, hogy erőszakkal és szuronyai segélyével mind alkotmányunkat, mind kormányunkat felforgassa. Ime azon alternatíva, mely megtörtént. Ime azon esetre is, ha megígértették volna a minisz-

terelnökkel, hogy csak bizonyos fontos esetben teszi közzé a bánra vonatkozó manifestumot, vajjon nem lett volna-e itt az eset!?

S ez következett *hg Eszterházy* vádjából.

Istenem! mily megfoghatlanná válik az ember, ha lelkiismeretlen ügy védelmezésére adja magát!

És most — bármily képtelenség is ezt megengedni, — tegyük, hogy a magyar miniszterelnök kénytelen lett szavát adni. Vajjon a kérdéses manifestumnak ugyanazon június hó folyamában történt közzététele után miért tartották meg Batthyányt a miniszterségben? Miért részesült Batthyány Lajos gr. jelleme még ezután is legfelsőbb helyről tekintetben s loyaltása és jó szándéka bizalomban, mi több sajátkezű levélből kitűnik, melyek ketteje most is előttem van s melyek egyike 1848 szept. 26-kán, s másodika szept. 27-kén kelt. Vajjon miután szeptemberben Batthyány Lajos benyújtotta lemondását, miért bizta meg őt a bécsi udvar új miniszterium alkotásával? S végre ezen állítólagos szöszegés után, — melylyel a miniszterelnököt vádolja — miért maradt meg még maga *hg Eszterházy* is a magyar miniszteriumban s miért maradt meg gr. Batthyány Lajossal egész

októberig a legbizalmasabb összeköttetésben, ő, ki nem átalja most a nem élőknek hamvait gyalázní? — Oly tények ezek, melyek maguk beszélnek, anélkül, hogy szükség volna azokhoz kommentárokat függeszteni.

S végre azt kérdem, ha *hg Eszterházy* vádjai csak némi alappal is birnak, miért nem formuláltak ezeket soha az osztrák haditörvényszékek, — — — mért engedék ebben a kezdeményezés tiszteletét *hg Eszterháznak*!? Tudja az egész világ, mihez tartsa magát gr. Batthyány Lajos halálát illetőleg. Tudja az egész világ, hogy halála per és bíró nélküli ítélet következménye vala. Tudja az egész világ, hogy azon őskori állhatatosság volt oka, melynél fogva kötelezettségének mindig meg akart felelni; hogy ép oly hű akart lenni hazájához, a mily hű vala királyához; hogy soha nem akart lelépni azen egyenes utról, melyet a miniszteriumba lépésekor követett; hogy ép ugy megvetett minden fondorkodást, a menyire utálta a nem jó uton szerzett népszerűséget; tudja mindenki, hogy ezért, hogy csupán csak ezért s hogy nem másért kellett elvesznie!

(Vége köv.)

Komáromi napok 1849-ben.

VI.

Mínt hogy a vár, az augusztus 3-diki nagy eredményű kirohanás után újra körülvéttetett, s a rendszerető osztrák hadsereggel egyesült muszka vitézek is gyülekeztek a vár körül, — azért a várparancsnok Ascherman Ferenc, helyén látta a várőrség számára az élelmi illetmények takaros kiszabását, nehogy az éhhalál rettentő kinjai is gyötörjék a sereget, ha tán a vár hosszú időre elzáratnék s kemény ostromot lenne kiállandó az osztrák és muszka, béke és rendszerető egyesült hadseregtől.

Érdekes ezt is tudni, kivált olyanoknak, kik a könnyen élést megszokták, és a telehast többre becsülik minden egyéb földi dolognál.

Egy időre az illetmények fejenként négy napra következőleg állapították meg:

1 font marhahús 3 napra.

$\frac{1}{4}$ font szalonna a 4-dikre.

4 lat szalonna mint zsiradék, vagyis egy lat naponként.

$\frac{1}{2}$ messzely árpakását 1 napra.

$\frac{1}{2}$ messzely borsót a 2-dikra.

$\frac{1}{2}$ font darát a 3-dikra.

$\frac{1}{2}$ messzely kölest a 4-dikre.

1 itce bort, vagyis minden másod napra egy megszelyt.

3 lat sót, naponként $\frac{3}{4}$ latot.

$\frac{4}{32}$ lat paprikát, naponként $\frac{1}{32}$ latot.

$\frac{1}{8}$ font szappant fél óra.

Ascherman, várparancsnok.

Ostrom alá jutott várba kellene olyanokat bevinni, kiket akár a nevelés, akár a könnyelműség tékozlókká, az erkölcsi világrendet megvetők-ké tett: bizonyosan felocsudnának lelki és testi tévelygéseikből.

VII.

Hogy a balsejtelem, mely hetek, sőt hónapok óta lappangva, kinezta a hazafigondokba elmerülteket, hogy — ugy mondjuk, — egész megdöbentő borzasztóságában előtérbe lépjen, oda elég volt ama rémhír szárnyalása, hogy Világosnál augusztus 13-kán a hir- és győzelem-koszorus honvédsereggel az árulás letétette a fegyvert, mely ha ez ellenre fölemelve villogott a hű honvéd kezében, mindig halált mért s villanásával új fényt gyűjtött a már különben is ragyogó honvédnévre, — azon fegyvert, melyet a nemzet

geniusa megáldott s áldással kísért minden mozdulatában.

Hogy e rémhír még inkább bizonyosodjék, a komáromi lakosság és várórség előtt a kormánybiztosi és hadsereg főparancsnoki „Tudatandó“ elég volt arra nézve, mely következőt tartalmazott, bár a világosi borzasztó eseményről mitsem jelezett, mitsem gyanított.

Tudatandó a komáromi közönséggel!

Tegnap a Komárom ellenében álló osztrák seregtől parlamentair érkezett az itteni hadsereg s vár főparancsnokságához azon felszólítással: hogy alkudozásba bocsátkozzunk, melynek pontjait az orsztrák vezér maga a császár elébe terjeszteni ígéré.

A főparancsnokság ismervén a haza iránti kö-

telességét, haditanácsból kelt rövid tagadó válaszzal felelt.

Meggyőződhetik ebből a közönség, hogy midőn az ellenség már nem föltétlen megadásróli hangon beszél, — akkor nemzetünk ügye rosszul nem állhat. Komáromban, augusztus 20. 1849. — Komáromi kormánybiztos *Ujházy László* m. k. A vár s hadsereg főparancsnoka: *Klapka* tábornok.

E hirdetmény után öröm, aggodalom, remény gyorsan váltogaták egymást kebleinkben, úgy azonban, hogy az utóbbi és az első mindinkább tűnni kezdett, legyőzve az aggodalom által.

Valami kimagyarázhatlan tulajdonsága az emberi kebelnek az az előérzet, az a sejtelem. Pedig lám, a „Tudatandó“ igen eszélyesen írva, a legnagyobbatékosabb módon bátorító, vigasztaló, sőt megnyugtató volt!

Hamary Dániel.

Egy tengeralatti vulkánikus kitörés.

Ama titokteljes erő, mely földünk belsejéből előtörve, annyiszor árasztott már vést és pusztulást felszínének tehetetlen lakójára, romboló tevékenységét napjainkban sem szüntette meg. E lapok olvasói emlékezhetnek még a Santorin-szigeti — jelenleg is tartó — kitörésekről irt közleményeinkre. Ez alkalommal a tengeralatti tüzhányó működésének egy más, nem kevésbé érdekes példájáról akarunk röviden szólni.

A „*Hajós-szigetek*“ nevezete alá foglalt sziget-csoport egyike a tengerek mélyéből kiemelkedő azon nagyszámu területeknek, melyek keletkezését főleg vulkánikus kitöréseknek köszönhetik. Kétségtelenné teszik ezt terjedelmes bazalt-képletei, továbbá a felszínét elborító tűzömlé-rétegek és tüztölesérek is. A szigetecsoportot alakító egyes szigetek: Tutuila, Upolu, Savai, Manua, Ofu, Olesinga — valóságos tüzhányó-láncolatot képeznek évszázadok óta kiégett katerekkel, melyek többnyire vízzel levén megtelve, bozóttal szegélyezett tengerszemekhez hasonlítanak. Legérdekesebb közülök az Upolu szigeten levő Tofua tüzhányó egészen sűrű erdővel benőtt tágas tölesére, mint kedvenc tartózkodáshelye a vadgalambok- és más szárazföldi madaraknak, melyek, míg az e tájakon oly gyakori viharok által fölkorbácsolt tenger óriási hullámai a hegyek kopár oldalain dühöngenek, háborítlanul fészkelnek a szélvész tengerénél is vészhozóbb talaj fölött.

Emberemlékezet óta nem észleltek e tájakon — kisebb földingások kivételével — vulkánikus tüneményeket, s így a szigetecsoport kevés számu lakosságát annyival inkább meglephette a mult

év második felében bekövetkezett borzasztó kitörés, melynek színhelye a *Manua* és *Olesinga* szigeteket egymástól elválasztó keskeny tengerszoros volt.

E kitörésről nagy pontossággal vezetett naplóját birjuk egy Prescott György nevű bostoni utazónak, melynek összevont tartalma a következő:

Két hónapig tartó folytonos esőzések után 1866. szept. 7—9-én az említett két szigetet heves földingások rázták meg. Pár nap mulva mintegy két angol mftdnyi távolságban Olesingától sűrű füstfelhők emelkedtek a tengerszín fölé, mely a felsodort iszap tömegek által egészen megzavarosodott. A következő héten mindig növekedő hevességgel törtek ki a tengerből magas víz és gőzoszlopok, nagy kődarabok kíséretében. Meddig a szem látott, megszámlálhatlan sok döglött hal lebegett az egészen iszapborította tenger felszínén, melyek a fölvetett horzsa-kövekkel együtt a szomszéd szigetek partjaira sodortattak. Fekete füstfelhők sötétíték el mindenfelől az eget, melyekből fojtó hamu hullott le Olesingára.

25-én a füst és gőzoszlopok 500—1000 láb magasra emelkedtek föl, s beléjük a délutáni eső alkalmával számos villám esapott le. Ezután a kitörések lassankint gyengébbek lőnek okt. 2-áig, a midőn ismét fokozott erővel ujultak meg. Hogy azokat közelebből szemlélhesse, átevezett Prescott egy sajkán Manua-ból Olesingába, s a parton egészen függélyesen álló hegyre feljutván, lábai alatt szemlélhette a nagyszerű természettüneményt.

4-én reggel mintegy 10 tompa dörgést hallott, melyek szerinte hasonlók valának a 30 fontos ágyuk hangjához. E dörgések villámszerű fény-cikkázások kíséretében, ezután majdnem naponkint megújultak, s ugyanakkor a tengerszinen nagy gázhólyagok jelentek meg, ott hab alakban feloszolván. A dörgések alatt se füst, se gázhólyagokat nem lehetett észrevenni.

Midőn 11-én Prescott visszaevezett Manuába,

egészen megközelíté a kitörés helyét. Lég és víz egyaránt magas hőmérsékű volt itt, az utóbbi mintegy 100 Fahrenheit foknyi; a vízbe mártott kézben fájdalmas érzés támadt, s az egész tenger fölött sajátságos szag terült el.

Prescott följegyzéseinek többi része a villám-lások, dörgések, gőz és iszapkitörések száma és idejének száraz elősorolásából áll.

Molnár Antal.

Egy hét története.

— Okt. 7. —

(VK.) Nehány év óta a virtuózság egy lepke-csoportja száll egyik fővárosból a másikba, körülharsogva a szájas hir, enyugtalan és csalfa kobold trombitáitól, melyet a hajdani világ szótára Fámának, a mai világé pedig Reclame-nak nevez.

A zenevilág e könnyű és csillogó lepke-csoportja múlt szombaton este a redout termeiben települt le, s ott ragyogott pár óráig a nagy csillárok gázfényénél, oly nagy közönség előtt, minő Pesten csak ritkán gyűl össze.

A Patti-névnek — úgy látszik — csakugyan varázsa van, melynek az emberek nem tudnak ellenállani akkor sem, ha tudják, hogy e név mögött nem rejlik valami *elragadó* művészi tünemény.

Volt alkalmunk pár év előtt is hallani Carlotta kisasszonyt, s a vélemény, melyet akkor keltett, abból állt, hogy ő egy csodálatos éneklő gép, melyből hiányzik a szív, a hév, a költészet. A hangvirágok legszeszélyesebb füzerei szállnak énekre alkotott torkából, gyorsan és szikrázva, mint a röppentyűk, de aztán röppentyűk módjára nem is tesznek egyébre hatást, mint az érzékre. A szív nem kap tőlük benyomást, a kedély nem lesz derüesebb, s emléke nem válik tartóssá.

Patti Carlotta azóta két évvel lön idősb, s nem messze állhat a ponttól, a melynél Balzac szerint a nők legérdekesebbek kezdenek lenni, habár a tavaszt rég hátuk mögött hagyták. Valamivel szélesebb is lett, de azért — bicogó lába dacára, mely miatt az opera neki „ elvesztett paradicsom“, — érdekes leány, déli jelleggel. Kis szája és finoman hajlott orra szép metszetűek, szemében több a tűz, mint énekében, s vállalai teltek és fehérek, mint az odaliszkek mintaképein. Hozzá véve a la greeque fésült fekete haját, pompás szalon-öltözékét drága csipkével s drága karpereceit, a szemnek elég érdekes látvány.

Énekelt a „Traviatá“-ból, „Alvajáró“-ból, éne-

kelt egy tarantollát, s ráadásul a híres „kacagó dalt“, mely valódi genréképet állít elénk, a jókedv, pajzánság és fürgeség színeiben. Ez egy dalban több ő, mint virtuóznő, itt jellemző kifejezést ad a hangoknak, s a kacagást oly természetes dallamba önti, hogy az életunt is önkéntelenül nevet vele. Az érzelmes áriákban csupán azt mutatja, hogy milyen hajlékonyságra és könnyűségre képes a női torok, ha tiszta, csengő és folyékony hanggal bír; míg a kacagó dal lelket is kap tőle, a vidor, játszi s magával ragadó jókedv lelkét.

Nem bizonyos, ha valjon Carlotta kisasszonytól kellemes volna-e egy olasz dalmű szerepét végig hallgatni, miután hangjának egészen üvegszerű csengése van, s főforce-a a koloraturák oly bőkezű és szeszélyes tékozlása, mely egy szolid bécsi zeneitésznek a „tébolyodott cinegékét“ szokta eszébe juttatni; de az egészen bizonyos, hogy ha a kacagó dalt tízszer ismételné is egymásután: mindig oly élénk benyomást tenne ránk, mintha először hallanók. Igaz, hogy ez is — úgy szólván — csak zenészeti „curiosum“, de mindenesetre jellemző és eredeti.

A concert „diva“ kíséretében most más művészeket látunk, mint két év előtt. Akkor egy vén gárda állt körülte: Jael, Piatti, Wieuxtemps. Most a régi virtuóz-időt csak Willmers képviseli mellette, ki nem akar megöregedni, noha zongoratrillái már túlélték magukat. A másik két művész: Auer és Popper a zenészvilág legújabb nemzedékéből valók.

Auert ismerjük még kis „csodagyermek“-korából. Veszprémből való, s többször adott hangversenyt Pesten is, Fűreden is. Azóta csinos ifjúvá nőtt, s hegedűjén szép haladást tett. Spohr „adagio“-ját melegen játszá, Paganini híres „caprice“-ában pedig minden virtuóz-fogást emberségesen bemutatott, a mire csak a hegedű képes a hivatottak kezében. De a szeszélynek ama humora, melyet Reményi e mesterkelt hangtömkelegbe

önt, hiányzott nála. A magyar dalokat érzéssel játszá.

Popper a gondolkán ügyesen játszik, s leginkább hatott egy andantéval, melyben költői dala volt. Willmers egy magyar dal rhapsódiáját adá elő, tíz újjal szórva rá a futamok piperéit. Szegény egyszerű népdal! Nekünk úgy tetszett, mintha zavarban lettél volna, mint egy falusi lányka, ki rösteli a sok cifra drága köntöst, melybe valaki szeszélyből öltözteti, s alig várja, hogy fölvegye egyszerű természetes mezét, mely jobban illik rá!

Azt tán említeni sem kellene, hogy hárman egygyütt legelébb is Beethoven egy „trio“-ját adták elő, miután az egész alig volt egyéb, mint hódolati adó a klasszikai zenének oly virtuózok részéről, kik otthonosabban mozognak a múzsa csillogó szalonjaiban, semmit annak fenséges, de komolyabb templomívei alatt.

S a lepke-csoport azóta tul jár a Tiszán. Aradot és Temesvárt is meglátogatják, s visszatérőben még egy bucsuhangversenyt rendeznek (okt. 22-én a redoutban,) midőn Doppler Ferencz fuvoláját is fogjuk hallani. És pedig hallani fogjuk tőle azokat az idilli' édesbús „magyar pásztori hangokat, melyeknek dalrészét évek előtt Hollósy Kornélia éneklé, most pedig Carlotta k. a. fogja énekelni. Az alföld, a pásztor tüzeiktől, délibábtól és törül metszett népélettől szép alföld mélabús dalai ezek, melyek mindig eszünkbe juttatják a költőt, ki e sik földre és életre a poesis ragyogó báját árasztá: Petőfit, a kinék emlékét tegnap ünnepelték az alföld egyik jó magyar városában, Félgyházán.

Költők, hirlapírók és művészek — kiknek a mindennapi élet szakmánya időt engedett, mentek részt venni e kegyeletes ünnepélyben. A honvédegyelet is képviselőket küldött, Reményi elvitte gyujtó hegedűjét, Füredi egy bokréta népdalt, hogy emeljék a nap érdekességét.

A hálás visszaemlékezés lelkes ünnepe lehetett ez a nap.

Megjelölték emléktáblával a lakot, hol az a kis fiu játszott, kiből husz év alatt a haza első költője, s ma már a művelt világ egyik bámulatárgya lett.

A hely, melyet dalaiban lelkesülten dicsőített, érezé, hogy tartozik valamivel az ő emlékezetének. És ezt a tartozást lerótta őszinte, tiszta lelkesedéssel, visszaadván a dicsőítést annak, ki az alföldet, a pusztát, mely „a szabadság képe“, a leggyönyörűbb dalokban magasztalá, s a „csárda romjai“-ból is örök emléket emelt.

A jó költők ünneplése, az utódok részéről, mindig és mindenütt termékenyítő forrás. Azokat, kiket nemes érzelmek és magas eszmék lelkesítettek, vissza kell idézni az új nemzedék elé, hogy dalaikkal együtt egész emlékezetük varázsa frissen maradjon, s terjeszse a szent lázt, mely emészt, de dicsőít. Nálunk — fájdalom, — úgy is vesz a poezis. Szerepel ott, a hol nem kellene, ábrándok képében a politikában. Búshangú elégiák, epikai hangok zengenek vezércikkekben, hol a bölcsesség számító szavát keresnök; ellenben fogy a szépirodalomban, hol életunott prózaiság fészkei be gyakran magát a sziv meleg verése s édes ábrándja helyett.

„Vesz az izlés is,“ — mondá e napokban egy derék magyar ember, ki meghallgatá a „Gerolsteini nagyhercegnőt,“ ki most a népszínházban uralkodik.

Offenbach e híres operettje a bohókás külső alatt egy modern satyra. Nevetségessé teszi a pléhkardos hősködést, az apró államkák viszonyait, az udvari kegy ugorkafáján hencegő tudatlan hadvezéreket, némely fejdelem népszerűség hajhászatát, stb. De teszi mindezt sok frivolitással, mely a jó hatást kockáztatja, tarka és pompás külsőségek közt, kellemes, játszi zenével, úgy, hogy a gúnyor éle egészen oda vesz. A néző mulat, s észre sem veszi, hogy e bohóságnak komoly iránya is volna. A népszínházban nagy díszszel állíták ki, de a „nagyhercegnő“ — Hetényi Antónia asszony — oly kevés esprit-vel, izléssel s paródikus felfogással bír, hogy szerepét alig lehet élvezni.

Sokkal jobban örvendünk a népszínház ama nyereményének, mely „A fertálmagnások“ hatásában nyilatkozott. Eredeti vigjáték ez, Berczik Árpádtól, ki élénk szellemmel s ügyes életképező tollal bír. A compositió ma még kevésbé erős oldala, de oly érkeke van a társadalmi gyarlóságok ostorozásához, hogy a vigjáték terén sokat várhatunk tőle. Most még a fölszin eleven képei kapják meg, de ha mélyebben markol bele az életbe, el fogjuk rá mondhatni; ime egy, a kit „vigjátékírónak“ mondhatunk.

Bajos dolog elhinni, de mégis megtörtént, hogy a nemzeti színpadon is színre került egy eredeti ujdonság: „Régi dal régi dicsőségről“ Rákosi Jenőtől. Nem láttuk előadva, de olvastuk, s véleményünk az, hogy „Aesop“-hoz, az író első művéhez képest, nem mutat haladást. Emez érdekes bohózatban volt költészet, s ha főalakja nem

birt is kómikai érdekekkel, de az egész művön valódi görög szellem lengett. Rákosi jobban lát-szik ismerni — könyvek után — az ó-görög világot, mint azt a társadalmat, mely előtte áll. Ez a modern Shylok, ezek a „Lancelot“ nyelvén shakespeare-izáló inasok stb. nem élnek mi körülünk. De néhány életképi epizód, kortesjele-net, nénémasszonyok beszélgetése, báli képek ismét oly tollra mutatnak, mely tud festeni. A drámában azonban első szükség — alkotni, még

pedig erősen, egységesen, s hiába festjük érdeke-sen teli a falakat, ha elfelejtettük jól megépíteni.

A nemzeti színháznál egy vendég is van, a fiatal Ketten Henrik, ki sokat haladt a zongorán s valódi lyrai érzéssel bir. De nagy közönséget nem bir vonzani. Sokkal nagyobb szokott lenni *Bulyovszky Lilla* asszony előadásain, kinék művészetéről oly örömet beszélénk, ha magyarul játszanék, míg így át kell engednünk egészen az ujtéri bódé kritikusanak.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

— v. — (*Kukorica-csösz*) címmel ismét a ma-gyar mezei életet jellemző sajtászerű képet nyuj-tunk az olvasónak, Markó F. jeles ecsetje után, kitől nem rég közlöttük volt „*A drótos tót*“ című rajzot is. *Markó F.* fia elhunyt európaihirű nagy művészünknek s a művészetben való kiképezte-tést atyjától nyerte, bárha ő azzal nem egészen egy téren mozog, mert míg az öreg Markó a Claude Lorrain által mintegy megalapított klaszi-kus tájfestészet tökélyre emelője, addig Ferenc in-kább szereti az életképeket, melyek jellemző rész-lelei elleséséhez nagy figyelő teltséget tanusit.

* (*Miként lehet olcsó zsebkendőkre szert tenni?*) A következő kis érdekes párisi történet megfelel e kérdésre. Egyik este a Szajna-hid közelében örvöng-ve futkosott fel egy ember. Kétségbe volt esve, s a folyam zajtalanul hömpölygő habjai felé kiál-tott, kezeit tördelve: „Edvard, Edvard!“ A vész-kiáltásra csakhamar összefutottak kíváncsiak és nem kíváncsiak, kiknek a jajveszékű rémül-ve beszélt, hogy legjobb barátja a vízbe esett. Az emberek megdöbbenek, az elbeszélő pedig a hidra futott az első oszlophoz, s a kétségbeesés hangján kiáltá újból: „Edvard!“ mire alulról halk nyögés felelt. Azt lehetett tehát hinni, hogy a ful-dokló a hidoszlop felé úszott. A vizen azonban a sötétség miatt mi sem volt kivehető. A jajveszék-űt most hirtelen egy eszme kapta meg; lekiáltott a halál ölelései közt vergődő barátjához: „Tartsd magad az oszlopnál Edvard! kötelet bocsátok le hozzád s megmentlek!“ Ki tagadhatta volna meg a körüllevők közül, midőn a mentő zsebkendőket kérte, hogy kötéllel kösse. Egy emberletről volt szó, és az esedező csakhamar összeszerzett vagy negyven selyem, battist, vászon és pamut zsebkendőt. Sietni kellett, s a kötél gyorsan kész lön. Vé-gére még kapukulesát is odakötötte emberünk, hogy alsó része súlyosabb legyen, aztán lebocsá-totta a hidról. „Diadal! Barátom meg van ment-

ve; megfogta a kötél végét;“ kiáltá kitörő öröm-mel a hidon buzgolkodó jó barát; azonban min-denki általános megdöbbenésére kezeiből a kötél hirtelen kicsuszamlott s a mélyben és sötétben — eltűnt. Emberünk lerohant a hidról s hasonlókép — eltűnt, hogy a zsebkendőprédán valahol meg-osztozzék társával, ki a hid alatt biztos rejtekből játszá tragikus szerepét. A megrémült tömeg még aztán soká állott a hidon, borzalommal nézve a habok sötét homályába.

* (*Bécs magyar neve*) még sz. István korából való. Az első király óhajtván a németek barátságát, 1021-ben Villiam burgundi hercegnek és Gizella hugának leányát Ostria örökösének, Al-bertnek jegyezte el, és hozomány fejében Faviana vagy Vindobona városát a környékező birtokokkal együtt neki örökidőre átengedte. A menyasz-szonyt Becheynek (Becsének) hívták, s róla az akkori Vindobonát is Becsének nevezték el, mely-ből később Bécs lett.

K é p t a l á n y

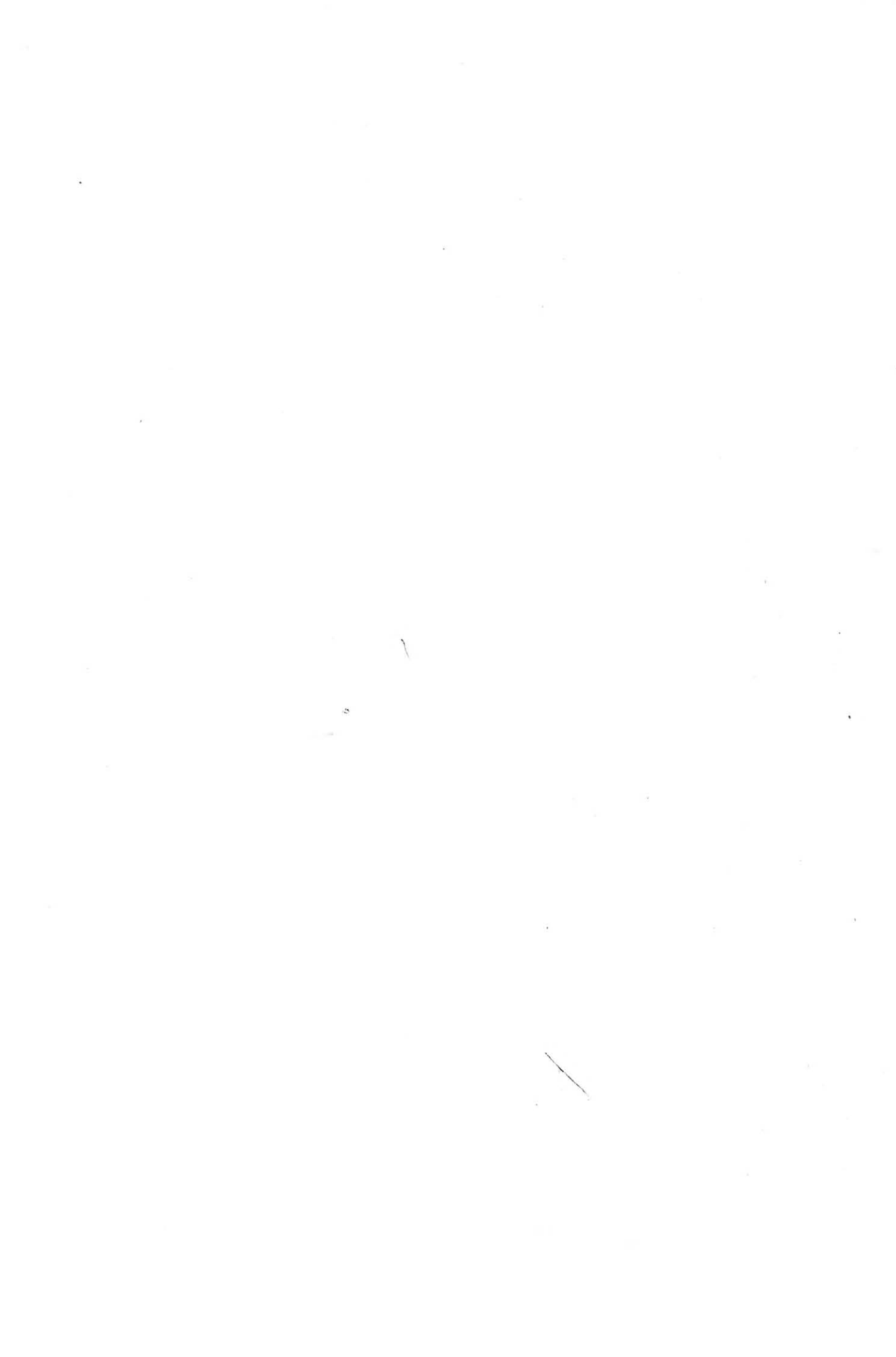
A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L,
M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, X.

séj séj, M. OM

F, A, B, C, D, E, G, H, I, K, L,
M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, X.

(Megfejtése a 43-dik számban lesz.)

— A 39-dik számban közlött képtalány értelme ez: „Addig jár a korsó a kutra, míg el nem török.“

ottani polgar emlegeti, hogy az ő nagyapja készítette Sándornak és pártásainak a „szilaj nádparipákat“, melyeket hoi lónak, hol verekedő pálcának használtak. A kik ismerték, azt beszéltek, hogy Sándor igen dacos gyerek volt, ha megharagították. Azonban már gyermekkorában mondott verses köszöntőt, s elmes ötlei, kérdése: feleletei voltak.

* (*Festészeinknek most több dolguk van,*) mint egyébkor. Nagyon örvendetes, hogy e téren is van mozgás. Than Mór már bevégezte a redout csemege-tarmében az „Attila lakomáját“ ábrázoló nagy falfestményt, melyet lapunk is közölt régebben. Székely Bertalan, a jeles történeti festész a koronázási ünnepélyt rendező országos bizottság részéről azt a megbízást kapta, hogy a koronázás mozzanatait öt-hat kellőleg nagy vízfestményben készítse el. E képeken s jelenetek, arcképek és jelmezek történelmi hűséggel lesznek ábrázolva. Székely már dolgozik is rajtok. Milyen e kép-fűzer rendeltetése: nem tudjuk. Vagy a királyi párt ajándékozzák meg vele, vagy a múzeumnak adják történeti emlék gyanánt. Munkácsy Mihály pedig, kit olvasóink jól ismernek, fölvevén a segélypénzt, melyet számára a miniszterium megszavazott, Párisba utazott, honnan ismét visszamegy Münchenbe, hol Kaulbach mellett sokat tanult és halad.

* (*Ismét egy jeles hardnfia tért vissza,*) a kolozvári születésű Brenner József, ki 17-évi távollét után a napokban érkezett szülővárosába. Elate tele volt változatossággal és többféle foglalkozása is mutatja, hogy ugyancsak küzdenie kellett az élettel. Az 1850-ik évtől 1853-ig ugyanis a pesti lánchíd híres építője, Clark mellett lett alkalmazást Londonban. 1857-től 1861-ig Rhodoszban az állam-szülőhelyét mérnökileg rendezte. 1861 és 64-ben az állami javak rendezésével foglalkozott, 1864-től bezárólag 65-ig Bukarestben az urbéri javak felszabadítása ügyében működött.

* (*Nevezetes hírom arany.*) Winkler Brunó minorita atya azon 8 darab aranyat, melyből egyet Lázár Vilmos tábornoktól az e mellett végzett utolsó papi szolgálat alkalmával, kettőt pedig annak özvegyétől kapott, ereklyeként megtartotta, és az ideán a szeged-csongrádi honvédegyetnek ajándékozta. Az egyet azonban úgy gondolkozott, hogy nem teheti jobb helyre, mint ha az aradi vértanúk emléksobrára ajándékozza, s elküldte e célra. Most az „Alföld“ szerkesztősege közhírré teszi, hogy e három db ereklye nála van, s a legtöbbet ígérőnek rendelkezésére bocsátja. Mégis érdemlik e pénzdarabok, hogy drága pénzen is megszerkesztessenek, s ereklyeképen őriztessenek.

* (*Halála.*) Szeropen (Bihar) e hó 8-dikán hunyt el Kelemen Albert, 1861-ben e baránci kerület szabadelvi képviselője. Férnkora legesebb évében, 41 éves korában halt meg. Minden ismerőse sajnálta, mert derek hazafi, művelt férfi hunyt el benne. Kit szerettek, a hol csak megfordult.

* (*Véres eseményről írunk*) a tornamegyei Szinből. E hó 5-kén a megye alsó-járásaiba kebsiezett Szin községben a járás csendbirtosa, Farkas La-

jos, foglárjával együtt megjelent. A hivatalosan elintézendő tárgyak közt több panasz is merült fel; leginkább azonban a község bírása által ennek előde, Kapozy Pál ellen emelt vádak, az utóbbi és a csendbirtos közt hevesebb szóvitára adtak alkalmat. A mértéktelenül élvezett szeszitalok hevében a csendbirtos Kapozy Pál szini közbirtokost kardjával agyon vágta, két testvérét pedig, Jánost és Lászlót foglárjával együtt halálosan összevagdalta. Kapozy Pál, a község közkedvességi, tekintélyes egyéne, a fején és teste többi részén kapott halálos kardvágások folytán nemsokára meghalt; János és László súlyosan sebesítve; János életéhez kevés a remény. Szin község lakóinak kedélyét félelmes fokra lázította a basáskodó csendbirtos eljárása, s nemsokára a meggyilkolt özvegye és 6 neveletlen árvája, de az egész község, sőt maga a megye is várva várja, hogy az időközben megakótt csendbirtos és foglárja a büntető igazságnak mielőbb kiszolgáltatóván, a véghezvitt gyilkoláshoz aránylag bünhődjenek.

* (*A magyarországi ág. evang. gyámintézet egyetemes közgyűlése*) a múlt hó utolsó napjaiban ment véghez Győrött, b. Podmaniczky Armin elnöklete alatt. Ez alkalommal az egyházi elnökségről lemondott Székács szuperintendens helyére Karsay Sándor dunántúli szuperintendenst választották meg. Bejelenték továbbá, hogy a Gusztáv Adolf egyesület a magyarországi mindkét felekezeti protestáns szegény gyűlkezeteket több mint 12,000 frttal segélyezé. Adakozás is történt, a bakony-szombathelyi tűzkárosult gyűlkezet javára s 140 frt gyűlt össze. A közgyűlést Tinagl vendéglőjében lakoma követte. A felköszöntés sorát b. Podmaniczky Armin kezdé meg, éltetvén a királyt, ki a gyámintézethez a legnagyobb összeggel, t. i. 500 frttal járult. — A jövő évi közgyűlés Kassán lesz.

* (*Szászföldi honvédegyelet.*) A „Sieb. Bl.“ hasábjain Schmidt Albert honvéd huszárnagy lelkes szavakban hívja fel az erdélyi szászföldön született honvédeket, hogy alakuljanak honvédegyletté. A szász honfittársak 1848-ban bajnos felreértések, időrovidség s egyéb körülmények miatt nem siettek a magyar zászlók alá, de azért Schmidt értesítése szerint, számosan vannak a Szászföldön szétszórva, kik a szabadsáért velünk együtt harcoltak. Felhívja őket nevezett őrnagy, hogy egyletté alakulás végett felekezeti-különbség nélkül nála, vagy Wachter Frigyes és Albrichsfeld Károly honvédőrnagyoknál jelentkezzenek.

— (*Nevezetes hírom a cseszéi kórota után.*) A bécsi ország törvényessék most tárgyalja a Pelka-párt. Ez nevezetes eset, mely pompás világlítást vet az ötvenes évek burbanorata köreire. Pelka oly férfi, ki legutóbb a bécsi dohánygyári igazgatóság titkára volt, körülbelül 2000 frt fizetéssel s e hivatalba egyedül hamisítványai után jutott. Hivatalában bekesen is megmaradhatott volna, ha nagyobb rangra nem vágyik s nem akar tanácsosá lenni. Ez nyakát szegte. Nem rég ugyanis Becké pénzügyminiszternel egyenruhában a csesz. titkos kabinet egy állította.

gos tisztje jelent meg s tudakozódott egy pénzügyi tanácsos nyugdíjaztatása felől. A miniszternek feltűnt a dolog, nyomára járt s kitűnt, hogy a csász. kabinetből senkit sem küldtek hozzá, s az egyén, ki az egyenruhát felöltve nála volt, senki más, mint Pelka titkár. Pelkát elfogták, s erre aztán kitűntek összes csinjei. Pelka már korán kezdte a csalást. Iskolai bizonyítványait meghamisítva, ezekkel s Erzsébet főhőgnő egy levelével megjelent a dohánygyári igazgatóságnál s alkalmazást kért. A főhercegnő ajánlata s a jó iskolai bizonyítványok alapján ki is nevezték, de a főhercegnői levél szintügy hamisítvány volt, mint a bizonyítvány. Pelka azonban e hivatallal be nem érte, s 1859-ben Bach miniszternél egy csász. kéziratot jelent meg. A csász. kéziratban az volt, hogy a felség Pelka előléptetését óhajtja, s erre aztán ki is nevezték. Most legújában tanácsos akart lenni, s megint Becke miniszterrel akarta kezdeni ugyanezen játékot, de rajta vesztett. Erre megnézték az okmányokat s kitűnt, hogy a csász. kézirat s ő felsége aláírása nem kevésbé hamisított, mint a főhercegnő levele s Pelka iskolai bizonyítványai. A végtárgyalás most foly a bécsit törvényszék előtt s Pelkát három évi súlyos börtönfogságra ítélték.

* (A Báthoriak Oroszországban.) Pétervárról írják, hogy az 1532. évben a vallási zavargások alatt Magyarországból előbb Svédországba, azután Finnországba és végre Kurlandba menekült gróf Báthori Mihály utódai még most is élnek az utóbbi országban. Báthori Mihály neje Simonyi Zsófia volt s utánok Báthor-Simolin nevet vettek fel az utódok. A Báthor-Simolin-család székhelye Nagy-Dselden Kurlandban, és egyik tagja Báthor-Simolin Sándor báró jelenleg kamarás az orosz udvarnál.

— (Nevelőből ajánlközik) egy tudományosan képzett hölgy magánháza vagy nevelőintézetekhez, ki mint ilyen több év óta működik s kinek kitűnő bizonyítványai vannak. Értekezhetni vele levél útján ily cím alatt: V. E. poste restante, Baja.

— (Ndray Iván, álneven: Benedek Aladár) előfizetést hirdet „Újabb költeményeire“, melyek november elején fognak megjelenni. Előfizetési áruk 1 ft, s e mellett előfizethetni „Régibb költeményei“ két kötetére is 1 frt 50 kr-ával. A pénzék október végéig szerzőhöz (bástya utca 2. sz.) küldendők. — Dicsérni szerzőt feleslegesnek tartjuk, mert előfizetési felhívásában eléggé nagy szavakban beszél ö magamagáról, például: „Az időszaki életű lantpengetők számát én sohasem fogom gazdagítani. Ugyis elég gazdag és változatos az mindig. — En az maradok folyvást, a mi jelenben vagyok: rabja nemes szenvedélyemnek, mely csak velem együtt alhatik ki! Azok, kik a költészetet csak bizonyos ideig űzték és űzik, nem voltak soha, és nem lesznek egyebek kontár műkedvelőknél. A valóban hivatott tehetségek haláluk órájáig hívek maradtak pályájukhoz.“

Szerkesztői üzenetek.

- Pozsonyba: V. Gy-nak. Az életrajzot megkaptuk s talán ki is adjuk; a most küldött cikk nem olyan, hogy magyar közönségünket közelebből érdekelhetné.
- Kolozsvárt: Sz. G-nek. A kérdéses ügyben senki sem volt szerkesztőségünkénél.
- Belényesre: F. Gy-nak. Az olyneműre nincs szükségünk, minthogy ugys gyakran kiszorul a térből.
- „Az ábrándos ifjú“ helyett tárgyilagosabbat szeretnénk.
- Szeremlére: V. A-nak. E tárgyról sokat értekeztek irodalmunkban s pedig érdekesen is, terjedelmesen is.
- Pesten: B. A-nak. Lapunk erre vonatkozó ismertetést már közöltt.
- Rozgonyba: Még nem valók szabad szárnyon repülésre, mert itt ott még gyöngö az — ortographiájuk.
- Szekesfehérvárra: S. P. S-nak. Nem nekünk való.
- Boros-Jenőbe: A küldött román balladák igen szépek s még csak némi simitást igényelnek.

A kiadóhivatal üzenete.

- T. Zerkak Sándor urat kérjük, tudatni velünk, hogy eddig hová s mily cím alatt járt lapja, mert régi címétét más-ként ki nem javíthatjuk.
- B.-Főkajarra: Sz. G. — Nálunk nem kaphatni meg.
- Kis-Kovácsiba: K. J. A másik 30 krról sziveskedjék rendelkezni, vagy ahhoz még 1 frot küldeni, miként az előfizetési feltételek szólnak.

Előfizetési fölhívás

„HAZÁNK S KÜLFÖLD“-re.

Jövő évnegyedi közleményeink közül mint különösen érdekeseket emeljük ki:
Lapok a magyar emigráció történetéből Török-, Francia- s Angolországban s az Amerikai Egyesült-államokban.

„Hunyadi László végbucsuja“

című ez ideiszines műlapunk, — melynek eredetije most is a párisi világtárlaton van kiállítva — néhány nap mulva elkészül s mindazon egész éves előfizetők számára, (habár egész évi előfizetésük csak negyedévenként történt is,) kik a csomagolási s bélyegdíj fejében a külön 30 krt már beküldték, vagy közelebb beküldik, — októberben kiadó-hivatalunk elkezdí megküldését.

Előfizetési föltételek:

Égész évre okt.—decemb. 1 frt. 50 kr. }
 Félévre okt.—1868 márc. 3 „ — „ }
 Pest, sept. 12-én 1867. } Egész évre okt.—1868 szeptemberig 6 frt }
 Az ideí műmelléklet csomagolási díja 30 kr

Szokoly Viktor,
 felelős szerkesztő.

Emich Gusztáv,
 magyar akadémiai nyomdász kiadó.

Melléklet: Előfizetési felhívás Szász Gerő „Költeményeire.“